

“प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता
विकास अभियान” राबविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : कौविउ-२०१५/प्र.क्र.१२२/रोस्वरो-१
२ रा मजला, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : ०२ सप्टेंबर, २०१५.

- वाचा :** १) शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्र. कौविका-२०१०/(३/२०१०) व्यशि-५,
दि.१९.५.२०१०
२) शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्र.कौविका-२०१०/(१७७/२०१०)व्यशि-५,
दि.२९.१२.२०१०
३) शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्र.कौविका-२०१०/(१४२/२०१०)/व्यशि-५,
दि.९.५.२०११
४) शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्र.कौविका-२०१०/(११९/२०१०)/व्यशि-५,
दि.२१.५.२०११
५) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र.एईओ-१०१५/प्र.क्र.०६/२०१५/दहा,
दि.१५.१.२०१५
६) शासन निर्णय, कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग, क्र.कौविउ-२०१५/प्र.क्र.२१/प्रशा-१,
दि.६.४.२०१५

प्रस्तावना

सन २०२२ पर्यंत भारताची ६४ टक्के लोकसंख्या १५ ते ५९ या कार्यप्रवण (Working Age Group) वयोगटातील असेल. तसेच भारतातील लोकांचे सरासरी वयोमान २९ वर्षे असेल. म्हणजेच २०२२ पर्यंत भारत हा जगातील सर्वात तरुण देशांपैकी एक असेल व उत्पादनक्षमता असलेले बहुसंख्य मनुष्यबळ भारताकडे असेल. वाढती बाजारपेठ, कमी किंमतीत उत्पादनाचे ठिकाण आणि कुशल मनुष्यबळाचे स्रोत असलेल्या भारतात विदेशी गुंतवणूक मोठ्या प्रमाणात वाढत आहे. परिणामी, स्थानिक, राष्ट्रीय, जागतिक पातळीवर विविध क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणात रोजगाराच्या संधी निर्माण होत आहेत. या संधींच्या माध्यमातून आपल्या अर्थव्यवस्थेत शाश्वत वृद्धी व विकास होण्यासाठी प्रशिक्षित आणि कुशल मनुष्यबळ असणे अत्यंत आवश्यक आहे. या पार्श्वभूमीवर विविध उद्योग व इतर क्षेत्रांतील संधींचा फायदा घेण्यासाठी भारतातील तरुण वयोगटातील उमेदवारांना अर्थव्यवस्थेच्या विविध क्षेत्रांमध्ये बदलत्या आधुनिक तंत्रज्ञानानुरूप कौशल्याधारित प्रशिक्षणाद्वारे उत्पादनक्षम बनविण्याच्या दृष्टीने “कौशल्य विकास” या कार्यक्रमास राष्ट्रीय प्राधान्य देवून केंद्र शासनातर्फे सन २००९ मध्ये राष्ट्रीय कौशल्य विकास कार्यक्रम सुरु करण्यात आला.

सदरील कार्यक्रमाच्या अनुषंगाने महाराष्ट्र राज्यात राष्ट्रीय कौशल्य विकास कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीची सुरुवात सन २०१० पासून करण्यात आली. या कार्यक्रमांतर्गत भारतासाठी ५० कोटी कुशल मनुष्यबळाची निर्मिती सन २०२२ पर्यंत करण्याचे उद्दिष्ट लक्षात घेता महाराष्ट्रासाठी ४.५० कोटी मनुष्यबळाचे कौशल्य विकसित करण्याचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले. यासाठी उच्च व तंत्र शिक्षण विभागामार्फत शासन निर्णय दिनांक १९/०५/२०१० अन्वये मा.मुख्यमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय शिखर परिषद तसेच मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्य

कौशल्य विकास कार्यकारी समिती गठीत करण्यात आली आहे. दिनांक २९.१२.२०१० च्या शासन निर्णयान्वये राज्यातील कौशल्य विकास या योजनेचे संनियंत्रण, नियोजन व प्रभावी अंमलबजावणीकरीता नोडल एजन्सी म्हणून महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्थेची स्थापना करण्यात आली आहे. आयुक्त, रोजगार, स्वयंरोजगार व कौशल्य विकास हे या संस्थेचे पदसिद्ध मुख्य कार्यकारी अधिकारी आहेत. सदर कार्यक्रमाची गाव पातळीपर्यंत प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाच्या शासन निर्णय क्र.कौविका-२०१०/(११९/१०)/व्यशि-५, दि.२१/०५/२०११ अन्वये विभागीय आयुक्त यांच्या अध्यक्षतेखाली विभागीय कौशल्य विकास कार्यकारी समिती व प्रत्येक जिल्हयाच्या जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हा कौशल्य विकास कार्यकारी समिती गठीत करण्यात आली आहे.

सन २०१४ पासून मा.पंतप्रधान यांच्या “मेक इन इंडिया” या संकल्पनेस अनुसरून “स्कील इंडिया” या नावाने कौशल्य विकास या कार्यक्रमास केंद्र शासनाने सर्वोच्च प्राधान्य दिले असून या कार्यक्रमाची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने राष्ट्रीय स्तरावर “कौशल्य विकास व उद्योजकता” या स्वतंत्र मंत्रालयाची स्थापना केली आहे. या अनुषंगाने तसेच मा.मुख्यमंत्री यांच्या मेक इन महाराष्ट्र या ध्येयास अनुसरून राज्यात कौशल्य विकास अभियान अधिक प्रभावीपणे राबविण्यासाठी दिनांक १५.०१.२०१५ च्या शासन निर्णयान्वये पूर्वीच्या रोजगार व स्वयंरोजगार विभागाचे रुपांतर करून “कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग” या स्वतंत्र विभागाची स्थापना करण्यात आली आहे.

सद्यस्थितीत एकीकडे बेरोजगार तरुणांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देणे हे शासनासमोर सर्वात मोठे आव्हान आहे तर दुसरीकडे राष्ट्रीय व आंतर राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेच्या विविध क्षेत्रांमध्ये कुशल मनुष्यबळाची गरज दिवसेंदिवस वाढत आहे. तसेच मेक इन इंडिया, डिजिटल इंडिया, स्वच्छ भारत, स्मार्ट शहरे, संसद आदर्श ग्रामयोजना, प्रधानमंत्री जन धन योजना इत्यादी उपक्रमांना राष्ट्रीय प्राधान्य देण्यात आल्याने देखील विविध क्षेत्रातील रोजगाराच्या संधी मोठ्या प्रमाणात निर्माण होत आहेत. याशिवाय सध्या राज्यात शासनाचे विविध विभाग व त्यांच्या अधिपत्याखालील महामंडळे यांचे मार्फत विविध प्रवर्गातील लाभार्थींना वर नमूद विविध प्रकारच्या रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध करण्याच्या दृष्टीने **विविध केंद्र व राज्य पुरस्कृत** योजना राबविण्यात येत आहेत. तथापि, यामध्ये समन्वयाचा अभाव असून एकसूत्रता नसल्यामुळे या योजनांच्या फलनिष्पत्तीची माहिती एकाच व्यासपीठावर उपलब्ध न होता या योजनांचे नियोजन, कार्यान्वयन, संनियंत्रण, मूल्यमापन इ. बाबींवर खर्च होणाऱ्या साधनांचा अचूक, किफायतशीर व प्रभावी वापर होत नाही.

वरील पार्श्वभूमी लक्षात घेता राज्यातील मनुष्यबळाचे कौशल्य विकसीत करून त्यांना मागणी असलेल्या क्षेत्रात रोजगार/स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्धतेद्वारे परिवार व समाजाचा एक उत्पादक सदस्य म्हणून सन्मानाने आपले भावी आयुष्य समर्थपणे घडविता यावे. तसेच विविध विभागांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांचे एकात्मिकरित्या नियोजन व अंमलबजावणीतून “मेक इन इंडिया” आणि “मेक इन महाराष्ट्र” यासारख्या संकल्पना साकार करून आपल्या राज्याच्या अर्थव्यवस्थेचे बळकटीकरण करता यावे, यासाठी कौशल्य विकासासंबंधी सर्व समावेशक अभियान राबविण्याचा शासनाचा मानस होता.

शासन निर्णय :-

वरील पार्श्वभूमीवर मा.पंतप्रधान यांच्या “स्कील इंडिया” या संकल्पनेस अनुसरून महाराष्ट्र राज्याने “कुशल महाराष्ट्र, रोजगारयुक्त महाराष्ट्र” हे ध्येय (Vision) समोर ठेवले असून, राज्यातील युवक-युवतींचे कौशल्य विकासाद्वारे सक्षमीकरण करून त्यांना अधिक मागणी असलेल्या उद्योग, सेवा व तत्सम क्षेत्रात रोजगार/स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देण्यासाठी “प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानास” या शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात येत आहे.

१. प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानाचा उद्देश

- १.१ राज्य शासन तसेच केंद्र शासनातील विविध विभागांतर्गत कौशल्य विकास प्रशिक्षणाशी निगडित सर्व योजना व कार्यक्रमांखालील निधीची सांगड घालून या कार्यक्रमाच्या एकात्मिक अंमलबजावणीद्वारे कार्यप्रवण वयोगटातील (Working Age Group) १५ ते ४५ वर्षांपर्यंतच्या वयोगटातील उमेदवारांचे अधिक मागणी असलेल्या क्षेत्राच्या आवश्यकतेनुसार व्यावसायिक कौशल्य विकास (Skill Development), कौशल्य वर्धन (Up-skilling) व पुनर्कौशल्य विकास (Re-skilling)करणे व त्यांना रोजगारक्षम करून त्यापैकी किमान ७५ टक्के उमेदवारांना प्रत्यक्ष नोकरी किंवा स्वयंरोजगार मिळवून देणे. हे करत असताना समाजातील उपेक्षित घटक जसे की, अनुसूचित जाती जमाती, महिला, अपंग, अल्पसंख्याक इत्यादींच्या सहभागावर विशेष भर देण्यात येईल.
- १.२ राज्याचा आर्थिक विकास दर वाढता ठेवण्यासाठी मेक इन इंडिया आणि मेक इन महाराष्ट्र या धोरणास अनुसरून, राज्याच्या वाढत्या औद्योगिककरणास आणि विविध सेवा उद्योगास कुशल मनुष्यबळ पुरवठ्यातून त्यांची उत्पादकता वाढविणे.
- १.३ जागतिक, राष्ट्रीय व स्थानिक पातळीवरील बदलती आर्थिक परिस्थिती आणि त्यामुळे रोजगार बाजारात होत असलेले बदल, सतत निर्माण होणारी नव-नवीन क्षेत्रे व रोजगार संधी यांचा शोध घेऊन अद्ययावत माहितीच्या आधारे मनुष्यबळाची मागणी व पुरवठ्याचे नियोजन करणे व रोजगाराच्या संधीनुसार सातत्याने राज्यातील कुशल मनुष्यबळ पुरविणे.
- १.४ उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, शालेय शिक्षण विभाग, विद्यापीठे, शिक्षणसंस्था, उद्योग समूह, क्षेत्रनिहाय कौशल्य परिषदा इत्यादी कौशल्य क्षेत्राशी निगडित संस्थांच्या समन्वयाने कौशल्य विकासासंबंधी पाठ्यक्रम राष्ट्रीय कौशल्य अर्हता फ्रेमवर्कशी (National Skill Qualification Framework) सुसंगत करणे व त्यास अनुसरून सदर विविध संस्थांच्या सहभागाने बाजारपेठेतील मागणीनुसार रोजगारक्षम कुशल मनुष्यबळ निर्माण करणे.

२. प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानाची ठळक व्यूहरचना (Strategy)

सन २००९ पासून राष्ट्रीय कौशल्य विकास धोरणाची निश्चिती होवून या अभियानाची अंमलबजावणी करण्यात येत आहे. याबाबत आतापर्यंतचा अनुभव लक्षात घेता, महाराष्ट्र राज्यातील कौशल्य व उद्योजकता विकास कार्यक्रम प्रभावी व फलद्रूप होण्याच्या दृष्टीने सदर

अभियानाचे नियोजन, संस्थात्मक रचना, कार्यपध्दती, अंमलबजावणी इत्यादिचे बाबतीत सर्वसाधारण व्यूहरचना खालील प्रमाणे आहे.

- २.१ उमेदवारांची नोंदणी, मूल्यमापन चाचणी आणि व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशनाच्या माध्यमातून मूल्यांकन करणे व त्या माध्यमातून सुयोग्य माहिती संकलित करणे (Competency Database) व त्या आधारे रोजगार बाजारपेठेतील मागणीनुसार, नोंदणीकृत प्रशिक्षण संस्थांच्या माध्यमातून बायोमॅट्रिक पध्दतीने उमेदवारांची उपस्थिती नोंदवून व त्यांना उद्योगाच्या/बाजारपेठेतील मागणीनुसार कौशल्याधारित प्रशिक्षण देवून रोजगार/स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देणे.
- २.२ कौशल्य प्रशिक्षण कार्यक्रमाकरिता उपलब्ध पायाभूत सुविधांचा महत्तम वापर करून आवश्यकतेनुसार अधिकच्या सुविधा निर्माण करणे.
- २.३ मान्यता प्राप्त समुपदेशक, प्रशिक्षक, मूल्यमापक, निरीक्षक, इत्यादिंचा समूह (Pool) निर्माण करणे व प्रशिक्षित मनुष्यबळाची आवश्यकता विचारात घेऊन आवश्यक नवीन प्रशिक्षक व तज्ज्ञ मनुष्यबळ निर्माण करणे आणि वेळोवेळी पुनर्प्रशिक्षणाद्वारे क्षमता वृद्धी करणे.
- २.४ विविध विभागांतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या कौशल्य विकास योजनांखालील निधीकौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाकडे वर्ग करून एक छत्राखाली त्यांची प्रभावी अंमलबजावणी व सुसूत्रीकरण करणे
- २.५ राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील कुशल मनुष्यबळाची मागणी व पुरवठा या बाबत नियमित सर्वेक्षण व संशोधन करून रोजगार बाजार माहिती प्रणालीच्या (LMIS) आधारे मनुष्यबळाचे नियोजन करणे.
- २.६ लाभार्थी तसेच लोक सहभाग मिळण्यासाठी व्यापक स्वरूपात व परिणामकारक जन-जागृती मोहीम राबविणे.
- २.७ कौशल्य विकास कार्यक्रमाच्या नियोजन, अंमलबजावणी व सनियंत्रणामध्ये औद्योगिक आस्थापना व संबंधित स्वयंसेवी संस्था यांचा अधिकतम सहभाग वाढविणे.
- २.८ लाभार्थ्यांच्या रोजगारोपरांत कारकिर्दीचा पाठपुरावा (Post placement tracking), प्रोफाईल अद्ययावतीकरण, व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन इत्यादी माध्यमातून त्यांना रोजगार/स्वयंरोजगाराचे दालन खुले करणे.
- २.९ लाभार्थी, व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्रे, प्रशिक्षण संस्था, रोजगार देणाऱ्या आस्थापना, संबंधित मंत्रालयीन विभाग या सर्व सहभागधारकांना एक सामायिक व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे व त्या माध्यमातून कौशल्य विकास कार्यक्रमाची प्रभावी अंमलबजावणी व संनियंत्रण करणे.
- २.१० कौशल्य विकासासाठी रोजगार बाजारानुरूप नव-नवीन अभ्यासक्रम तयार करणे व त्यांचे प्रमाणीकरण करणे
- २.११ उच्च व तंत्र शिक्षण, शालेय शिक्षण, विद्यापीठे, शैक्षणिक संस्था या सर्वांच्या सहभागातूनत्यांच्या शिक्षण व प्रशिक्षणाच्या विविध स्तरावर व्यावसायिक प्रशिक्षणाचा अंतर्भाव करून त्यांची रोजगाराविषयी क्षमता बांधणी करण्यासाठी व कार्यपध्दती आखण्यासाठी नियोजन करणे व संबंधित विभागांनी त्यांची अंमलबजावणी करण्यासाठी उत्प्रेरकाची भूमिका बजावणे.

- २.१२ उद्योगांच्या गरजेनुसार कौशल्यधारक मनुष्यबळ उपलब्ध होण्यासाठी विविध उद्योग समुहांच्या पायाभूत सुविधा, तज्ज्ञ प्रशिक्षकांचा सहभाग घेणे.
- २.१३ कौशल्य विकास कार्यक्रमासाठी उद्योग समुहांच्या सीएसआर निधीचा सहभाग घेणे.
- २.१४ कौशल्यविकास कार्यक्रमांमध्ये उद्योग समूह व खाजगी संस्थांचा सार्वजनिक-खाजगी भागीदारी (PPP) तत्वावर सहभाग घेणे.
- २.१५ कौशल्य विकासाच्या कार्यक्रमांतर्गत प्रशिक्षित उमेदवारांना प्रत्यक्ष कामाचा अनुभव देऊन रोजगारक्षमता वाढविण्याकरीता शिकाऊ उमेदवारी कार्यक्रमाचा विस्तार करणे.
- २.१६ पारंपारिक किंवा प्रत्यक्ष कामातून कौशल्य धारण केलेल्या उमेदवारांच्या कौशल्याचे प्रमाणीकरणाद्वारे (Recognition of Prior Learnings) व त्यांचे कौशल्यवर्धन करून बाजारपेठेत त्यांची रोजगार क्षमता वाढविणे.
- २.१७ उद्योजकता व स्वयंरोजगाराला चालना देण्यासाठी स्वयंरोजगाराकरिता अर्थसहाय्य करणाऱ्या सर्व महामंडळांच्या योजनांचे सुसूत्रीकरण करून त्यांची अंमलबजावणी एकात्मिक ई-प्रशासन संगणकीय प्रणालीद्वारे करणे.

३. प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानाखालील योजनांचे स्वरूप व घटक

यापूर्वी नमूद केल्याप्रमाणे सदर अभियान हे सर्व समावेशक असून त्याचे स्वरूप बहुआयामी आहे. बाजारपेठेत उच्च मागणी असलेल्या क्षेत्राच्या गरजेनुसार १५ ते ४५ या वयोगटातील मनुष्यबळाला कौशल्य विकासातून रोजगारक्षम बनविणे आणि याआधारे त्यांना रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देणे हा सदर अभियानाचा प्रमुख उद्देश आहे. तो साध्य करण्याच्या दृष्टीने विविध विभागांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या राज्य तसेच केंद्र शासन पुरस्कृत विविध योजनांची सांगड घालून त्यांची अंमलबजावणी करण्याचेच फक्त नियोजित नाही तर या अभियानाच्या उद्देशास पूरक व पोषक ठरणारे उपक्रम देखील या अभियानांतर्गत नियोजित आहेत. अशा काही उपक्रमांचा खर्च या अभियानातून भागविण्याचे प्रस्तावित किंवा नियोजित नाही. अशा उपक्रमांची अंमलबजावणी सदर अभियानाच्या निकषांप्रमाणे करणे शक्य नसेल तर संबंधित उपक्रम व योजना त्यांच्यासाठी विहित केलेल्या निकषांनुसार राबविण्यात येवून अपेक्षित उद्देश्य साध्य करण्यात येईल. याशिवाय अभियानाच्या अंमलबजावणीच्या दरम्यान कौशल्य परिवेशाचा (Skill Eco System) भाग म्हणून अभियानाशी सुसंगत असे उपक्रम देखील हाती घेतले जातील

वरील सर्व पार्श्वभूमीवर या अभियानाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी सद्यस्थितीत विविध उपक्रमांचे स्वरूप व घटक खालीलप्रमाणे आहेत :

३.१ लाभार्थ्यांच्या निवडीपासून ते रोजगारोपरांत सहाय्यासाठी विविध तज्ज्ञ संस्थांना सूचीबद्ध करणे

राज्यातील कौशल्य विकास अभियानाची अंमलबजावणी करीत असताना व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्रामार्फत लाभार्थ्यांची कल व कौशल्य चाचणीद्वारे उमेदवाराची निवड केल्यापासून ते त्यांना रोजगार/स्वयंरोजगार करण्यास सहाय्य करणे अथवा सुचविलेले प्रशिक्षण पूर्ण करणे व तदनंतर रोजगार प्राप्ती व रोजगार प्राप्तीनंतरच्या पाठपुराव्यापर्यंतची प्रक्रिया पार पाडून दर्जेदार व मागणीनुसार कुशल मनुष्यबळ निर्मितीचे उद्दिष्ट गाठण्यात येईल. हे साध्य करण्यासाठी विविध स्तरावर संस्था/तज्ज्ञ यांची मोठया प्रमाणावर आवश्यकता राहणार आहे. यासाठी खालील प्रमाणे कार्यवाही करण्यात येईल.

अ) लाभार्थ्यांची कौशल्यपूर्व चाचणी व समुपदेशनाद्वारे निवड करण्यासाठी मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र स्थापन करणे व त्यासाठी तज्ज्ञ/संस्था सूचीबद्ध करणे

कल, आवड आणि क्षमता विचारात न घेताच उमेदवाराची कौशल्य विकासाच्या प्रशिक्षणासाठी निवड केल्यास असे उमेदवार प्रशिक्षण चालू असतानाच प्रशिक्षण सोडून जातात किंवा प्रशिक्षण झाल्यानंतर रोजगाराच्या जागी रुजू होत नाहीत किंवा रुजू झाल्यास काही कालावधीनंतर रोजगार सोडतात. पर्यायाने असे उमेदवार पुन्हा बेरोजगार होऊन सर्व संबंधितांचा वेळ, पैसा इत्यादी व्यर्थ जातो. हे टाळण्यासाठी उमेदवारांची नोंदणी, कौशल्यपूर्व मूल्यमापन चाचणी आणि व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशनाच्या माध्यमातून मूल्यांकन करणे व उमेदवाराची कल, आवड आणि क्षमता विचारात घेवून त्यांना उद्योगाच्या/बाजारपेठेतील मागणीनुसार कौशल्याधारित प्रशिक्षण देवून रोजगार/स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने टप्प्याटप्प्याने सर्व जिल्हा मार्गदर्शन केंद्रांचे रुपांतर व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्रात करण्यात येईल. त्याशिवाय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, शैक्षणिक संस्था, शासकीय कार्यालये, जनसंग्राम इत्यादींचा आवश्यकतेनुसार तालुका किंवा गाव पातळीवरच्या अशा केंद्रांसाठी उपयोग करण्यात येईल. याव्यतिरिक्त अशी केंद्रे खाजगी क्षेत्रातील तज्ज्ञ संस्थांच्या स्वतःच्या जागेत किंवा शासकीय जागेत चालविण्यासाठी किंवा क्षेत्रिय स्तरावरील मेळाव्यात सहभागी होण्यासाठी अशा संस्थांची निवड करून त्यांना सूचीबद्ध करण्यात येईल.

कल चाचणी व समुपदेशनाच्या उपरोक्त प्रक्रियेअंती लाभार्थींचे प्रामुख्याने खालीलप्रमाणे वर्गीकरण करण्यात येवून त्यांना रोजगार अथवा स्वयंरोजगार मिळवून देण्याबाबत आवश्यक ती कार्यवाही करण्यात येईल.

१. रोजगार करण्यास पात्र
२. रोजगारक्षम होण्यासाठी प्रशिक्षण घेण्याची आवश्यकता असलेले उमेदवार
३. स्वयंरोजगार व उद्योग करण्यास पात्र
४. स्वयंरोजगार व उद्योगासाठी प्रशिक्षणास पात्र

ब) लाभार्थींच्या प्रशिक्षणासाठी व तद्नुषंगिक बाबींसाठी तज्ज्ञ/संस्था सूचीबद्ध करणे

१. प्रशिक्षण देऊन रोजगार उपलब्ध करून देणाऱ्या संस्थांची निवड

बाजारपेठेतील विविध क्षेत्रातील मागणीनुसार तसेच भविष्यातील प्रशिक्षणाची वाढती गरज लक्षात घेता महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्थेमार्फत राज्यातील गरजू मुनष्यबळाला प्रशिक्षण देऊन रोजगार उपलब्ध करून देणाऱ्या संस्था सूचीबद्ध (Empanelled) करण्याची मोहिम हाती घेण्यात येईल. यामध्ये खाजगी संस्था उद्योग समूह, शासकीय/निमशासकीय संस्था/सेवाभावी संस्था/औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था/शासकीय तज्ज्ञ तसेच शासनाच्या विविध संस्थांतील सुविधा व तज्ज्ञांचा समावेश असेल. या संस्थांमार्फत प्रशिक्षित झालेल्या उमेदवारांपैकी किमान ७५ टक्के उमेदवारांना रोजगार/स्वयंरोजगार मिळवून देण्याची जबाबदारी या प्रशिक्षण संस्थांची राहिल.

२. विविध प्रकारच्या मूल्यमापनासाठी व्यावसायिक संस्था/तज्ज्ञ यांची निवड

उपरोक्त परिच्छेदातील संबंधित कामकाजाशी निगडित तज्ज्ञ/ संस्था यांची जबाबदारी पार पाडण्यासाठी त्यांच्याकडील शैक्षणिक अर्हता-अनुभव, क्षमता, साधने इत्यादी बाबतचे मूल्यमापन तसेच प्रशिक्षित लाभार्थींचे कौशल्य प्रमाणित करण्यापूर्वी मूल्यमापन करण्यासाठी अपेक्षित व्यावसायिक तज्ज्ञ/संस्था यांची निवड करून त्यांना सूचीबद्ध (Empanelled) करण्यात येईल.

३.२ रोजगार व स्वयंरोजगार केंद्रित कौशल्य प्रशिक्षण

उमेदवारांच्या कौशल्य चाचणीच्या आधारे या उमेदवारांचे कल, कौशल्य अभाव व रोजगार क्षमता यांचे मूल्यांकन, समुपदेशन व मार्गदर्शन करून याआधारे प्रशिक्षणाचे क्षेत्र निश्चित करून, सूचीबद्ध प्रशिक्षण संस्थांमार्फत (ज्यामध्ये उद्योग समुहांचाही समावेश राहिल) बायोमेट्रीक प्रणालीत हजेरीच्या आधारे, बाजारपेठेतील गरजेनुसार तसेच उद्योग व सेवा क्षेत्रातील विशिष्ट मागणीनुसार, सॉफ्ट प्रशिक्षण /हार्ड स्कील किंवा दोन्ही, प्रशिक्षण देवून प्रशिक्षित उमेदवारांना रोजगार व स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्यात येईल. या कौशल्य प्रशिक्षणामध्ये NCVT, SSC, SCVT, MSSDS व इतर मान्यता प्राप्त मूल्यमापन व प्रमाणीकरण संस्थाद्वारे मान्य व NSQF शी सुसंगत सॉफ्ट व कोर कौशल्य मॉड्यूलचा समावेश बंधनकारक राहिल. कौशल्य विकासातून रोजगार व स्वयंरोजगार हे सदर प्रशिक्षणाचे मुख्य ध्येय राहिल. यासाठी आदर्श कार्यपद्धतीत नमूद केल्याप्रमाणे किमान ७५ टक्के प्रशिक्षित उमेदवारांस रोजगार/स्वयंरोजगार मिळवून देणे व तदोपरांत त्यांना सहाय्यार्थ मार्गदर्शन करणे अशा संस्थांची प्रमुख जबाबदारी असेल.

३.३ उद्योगकेंद्रित कौशल्य विकास कार्यक्रम (Industry Linked Skill Development Programme (ILSDP))

वरील परिच्छेद ३.२ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे उद्योगांसाठी आवश्यक कुशल मनुष्यबळ निर्मितीसाठी उद्योग समुहांना प्रशिक्षण संस्था म्हणून सूचीबद्ध करण्यावर विशेष भर देण्यात येईल. या अंतर्गत उद्योग समुहामार्फतच उद्योगानुरूप ज्ञान व अप्रेंटिसशीपच्या आधारे प्रत्यक्ष कामाचा अनुभव देवून त्यांच्याकडील पायाभूत सुविधा व तज्ज्ञ प्रशिक्षकांचा उपयोग करून उद्योग केंद्रित कौशल्य विकास कार्यक्रम राबविण्यात येईल. उद्योगाला लागणारे मनुष्यबळ त्यांच्यामार्फतच प्रशिक्षित करून यापैकी ७५ टक्के मनुष्यबळाला रोजगारावर सामावून घेणे हे या कार्यक्रमाचे प्रमुख उद्दिष्ट आहे. याकरीता प्रशिक्षण संस्थांची भूमिका बजावणाऱ्या संबंधित उद्योगासमवेत संयुक्तपणे लवचिक सामंजस्य करार (Flexi MoU) करण्यात येईल.

३.४ पारंपारिक किंवा प्रत्यक्ष कार्यानुभवातून कौशल्य धारण केलेल्या उमेदवारांच्या कौशल्याचे प्रमाणीकरण व कौशल्य वृद्धी (Recognition of Prior Learning and Up-skilling)

संघटीत व असंघटीत क्षेत्रात पारंपारिक आणि प्रत्यक्ष कामाच्या व्यावसायिक अनुभवातून कौशल्य धारण करित असलेले परंतु कौशल्याबाबत अर्हतेचे कोणत्याही प्रकारचे प्रमाणपत्र नसलेल्या उमेदवारांना त्यांनी प्राप्त केलेल्या कौशल्याच्या आधारावर मूल्यमापन, प्रमाणीकरण व कौशल्य वृद्धी महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्थेने सूचीबद्ध केलेल्या संस्थांमार्फत करण्यात येईल. याबाबत सविस्तर मार्गदर्शक सूचना अलाहिदा निर्गमित करण्यात येतील.

३.५ व्यावसायिक तज्ज्ञ मनुष्यबळ विकास कार्यक्रम (Expert Professional Human Resource Development Programme)

कौशल्य व उद्योजकता विकासाचे महत्वाकांक्षी ध्येय व उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर मान्यता प्राप्त मूल्यमापक, समुपदेशक, प्रशिक्षक, निरीक्षक, इत्यादी तज्ज्ञ व प्रशिक्षित मनुष्यबळ समूह (Pool) निर्माण करण्यासाठी व वेळोवेळी पुनर्प्रशिक्षणाद्वारे क्षमता वृद्धी करण्यासाठी योग्य तज्ज्ञ/प्रशिक्षण संस्था सूचीबद्ध करण्यात येतील. याबाबत सविस्तर मार्गदर्शक सूचना अलाहिदा निर्गमित करण्यात येतील.

३.६ उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम (Entrepreneurship Development Training Programme)

राज्य पातळीवर महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्थेमध्ये “उद्योजकता विकास कक्ष” (Entrepreneurship Development Cell) निर्माण करण्यात येईल. या उद्योजकता कक्षामार्फत विविध संशोधनांच्या आधारे प्राप्त झालेल्या उपयुक्त क्षेत्रात उद्योजकता प्रशिक्षणाचे कार्यक्रम राबविले जातील. उद्योजकता व स्वयंरोजगारासंबंधी विविध उपक्रम राबविताना MSSIDC, SIDBI, MITCON, MCED, विश्व विद्यालय, प्रबंधन महाविद्यालय, शैक्षणिक संस्था इत्यादी तसेच उद्योगातील खाजगी तज्ज्ञ संस्थांना सहभागी करून घेण्यात येईल. कौशल्य विकासाद्वारे स्वयंरोजगार व उद्योजकता कार्यक्रमास मोठ्या प्रमाणावर चालना देण्यासाठी राज्यातील विविध मंत्रालयीन विभागांकडून व या विभागांच्या अधीनस्त महामंडळांमार्फत विविध प्रवर्गातील उमेदवारांच्या उद्योजकता विकासासाठी राबविण्यात येतात. अशा उद्योजकता विकास प्रशिक्षण व स्वयंरोजगारासाठी अर्थसहाय्य योजनांचा आढावा घेऊन त्यांचे पुनर्विलोकन करणे, आवश्यकतेनुसार उद्योजकता विकास प्रशिक्षण घटकांचा समावेश करून योजनांमध्ये सुधारणा व त्यांचे सुसूत्रीकरण करण्याची कार्यवाही सदर उद्योजकता विकास कक्षामार्फत करण्यात येईल. तसेच विविध महामंडळांकडील योजनांच्या अंमलबजावणीमध्ये एकसूत्रीपणा येण्यासाठी या सर्व योजनांची अंमलबजावणी व संनियंत्रण mahaswayamrojgar.maharashtra.gov.in या एकछत्री पोर्टलवरून करणे बंधनकारक राहिल.

३.७ कौशल्य विकास विद्यापीठाची स्थापना

माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण उत्तीर्ण तसेच पदवीधर विद्यार्थ्यांसाठी कौशल्याधारित शैक्षणिक पाठ्यक्रमाद्वारे त्यांची रोजगार क्षमता वर्धित करून उत्पादन व सेवा क्षेत्रातील उद्योग समुहांना/संस्थाना सुयोग्य मनुष्यबळ उपलब्ध करणे तसेच व्यावसायिक माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांमधून उत्तीर्ण होऊन बाहेर पडणाऱ्या विद्यार्थ्यांना ऊर्ध्वगामी शैक्षणिक संधी देण्यासाठी व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था तसेच तंत्रनिकेतन संस्थांमधून उत्तीर्ण होऊन बाहेर पडणाऱ्या विद्यार्थ्यांना उच्च व्यावसायिक शिक्षणाची दारे खुली करण्याबाबत हे विद्यापीठ सहाय्यभूत ठरेल. या विद्यापीठाचे स्वरूप, कार्यक्षमता, याद्वारे शिकविण्यात येणारे अभ्यासक्रम, तसेच या प्रकारच्या विद्यापीठाची स्थापना अन्य राज्यात करण्यात आली असल्यास त्याबाबतचे अनुभव इत्यादी बाबींचा सखोल अभ्यास करून सदर विद्यापीठ स्थापनेबाबत कार्यवाही करण्यात येईल.

३.८ उद्योग समुहाच्या सहभागातून सेंटर ऑफ अेक्सलन्स/बहुकौशल्य प्रशिक्षण केंद्र (Multi Skilling Centres) स्थापन करणे

बाजारपेठेतील विविध प्रकाराच्या रोजगाराच्या मागणीस अनुसरून उद्योग समूह / खाजगी संस्थामार्फत आवश्यकतेनुसार सेंटर ऑफ अेक्सलन्स व एकाच आवारात/ छताखाली बाजारपेठेस आवश्यक असलेले कौशल्य निर्माण करून रोजगार/ स्वयंरोजगार उपलब्धता करून देण्याच्या दृष्टीने संबंधित उद्योग समुहाच्या सहकार्याने बहुकौशल्य प्रशिक्षण केंद्र (Multi-Skilling Centres) स्थापन करण्यात येतील.

३.९ महाकौशल्य, रोजगार व स्वयंरोजगार (वेबपोर्टल्सचे) संकेतस्थळांचे सुसूत्रीकरण व कॉल सेंटर्सची स्थापना

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्थेच्या <https://mahakaushalya.com> वेबपोर्टलवरून उमेदवारांच्या नोंदणीपासून मूल्यमापन, समुपदेशन, प्रशिक्षण व प्रशिक्षणोत्तर मूल्यमापन, प्रमाणीकरण आणि रोजगारोपरांत अनेक बाबींचे सनियंत्रण होणार आहे. तसेच कौशल्य विकास अभियानातील तज्ज्ञ, मूल्यमापक/समुपदेशक, प्रशिक्षण संस्था व इतर तज्ज्ञ मनुष्यबळ यांची देयके अदा करण्याबाबतचे आर्थिक व्यवहार ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात येणार आहेत. याशिवाय हा पोर्टल नोंदणीकृत प्रशिक्षित उमेदवारांसाठी आजीवन करिअर व्यवस्थापनाचे व्यासपीठ (Lifelong Career Management Platform) म्हणून भूमिका बजावणार आहे. कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालयाचे maharajgar.gov.in वेबपोर्टल व अण्णासाहेब पाटील आर्थिक विकास मागास महामंडळाचे mahaswayamrojgar.gov.in वेब पोर्टलची सांगड पुढील काळात <https://mahakaushalya.com> या वेब पोर्टलसोबत घालण्यात येईल, जेणेकरून सर्व संबंधित सहभागधारकांना एका क्लिकवर कुशल मनुष्यबळ मागणी व पुरवठा याबाबत रोजगार बाजार माहिती प्रणाली (LMIS) Labour Market Information System द्वारे रोजगार, स्वयंरोजगार व कौशल्य विकासासंबंधी सर्व सेवा मिळू शकतील. या पोर्टलवरून सर्व सहभागधारकांना आश्वासित, द्रुत व अखंडित सेवा

उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने या पोर्टलसाठी आवश्यक आसन व्यवस्थेचे कॉलसेंटर स्थापित करण्यात येईल व गरजेनुसार त्यात वेळोवेळी वाढ करण्यात येईल.

३.१० अस्तित्वात असलेल्या योजनांचे पुनर्विलोकन करून राबविण्याची आवश्यकता

सद्यस्थितीत या विभागामार्फत बेरोजगारांना रोजगार व स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्याबाबत विविध योजना राबविण्यात येत असून काळाच्या गरजेनुसार या योजनांत आवश्यक ते बदल करून राबविण्यात येतील. यात प्रामुख्याने खालील योजनांचा समावेश राहिल.

३.१०.१ रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम

सद्यस्थितीत बेरोजगार उमेदवारांना रोजगाराचा अनुभव प्राप्त व्हावा या अनुषंगाने विविध औद्योगिक संस्था/ उद्योग समुहात सहा महिन्यांचे प्रशिक्षण देण्यात येते व सदर प्रशिक्षण कालावधीत त्यांना शैक्षणिक पात्रतेनुसार रु.३०० ते १०००/- पर्यंत प्रति महिना मानधन देण्यात येते. तथापि, ही योजना अपेक्षेप्रमाणे यशस्वी ठरली नाही. बदलत्या परिस्थितीत ही योजना सुधारीत करण्याबाबत अभ्यास करण्यात येत असून अभ्यासगटाच्या शिफारशीनुसार ही योजना राबविण्याबाबत विचार करण्यात येईल.

३.१०.२ रोजगार मेळावे

या योजनेची फलनिष्पत्ती लक्षात घेऊन, ती अधिक यशस्वी करण्यासाठी आणि उद्योजकता विकसनावर लक्ष केंद्रित करून या योजनेची पुनर्रचना करण्यात येईल. यामध्ये जागरूकता आणि सुसज्जता, नोंदणी आणि समुपदेशन, नोकरी आणि सुविधांचा पुरवठा व स्वयंरोजगार प्रोत्साहन इत्यादी बाबींचा समावेश असेल. याशिवाय यामध्ये खालील प्रमुख वैशिष्ट्यांचा समावेश राहिल.

(१) या योजनेमध्ये रोजगार/स्वयंरोजगार मेळाव्याआधी उमेदवारांची नोंदणी करण्यात येईल व त्यांचे समुपदेशनही करण्यात येईल. उपलब्ध/उपस्थित उमेदवारांची संख्या लक्षात घेता ही कार्यवाही एकापेक्षा जास्त दिवसांमध्ये करण्यात येईल. तदनंतर रोजगार मेळावा/उद्योजकता मेळावा जाहीर केलेल्या दिवशी घेण्यात येईल.

(२) गाव, तालुका, जिल्हा, विभागीय व राज्य पातळीवर आवश्यक तितके रोजगार व उद्योजकता मेळावे (उद्योजकांची मागणी व आवश्यक कौशल्यावर आधारित) घेण्यात येतील.

(३) सदर योजनेच्या अधिक यशस्वितेसाठी त्यामध्ये मुख्य सहभागधारकांचा जसे उद्योग, समुपदेशन आणि मार्गदर्शन संस्था सेवाभावी संस्था, कौशल्य प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्था, खाजगी नोकरी देणाऱ्या संस्था, कार्यक्रम व्यवस्थापक इत्यादींचा सहभाग सुनिश्चित करण्यात येईल.

३.१०.३ ग्रंथालय योजना

रोजगार व स्वयंरोजगार संचालनालय व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन तज्ञांच्या सल्ल्याने वर्तमान गरजा राबविण्यासाठी ग्रंथालय योजनेचा पुनर्विकास

करण्यात येईल. यामध्ये खालील प्रमुख वैशिष्ट्यांचा समावेश राहिल.

(अ) ग्रंथालयात छापील आणि इलेक्ट्रॉनिक पुस्तके, दृकश्राव्य साधने उमेदवारांना उपलब्ध करणे.

(आ) ग्रंथालयामार्फत विशिष्ट नोकरींसाठी उमेदवारांकरिता समुपदेशक सत्रांचे (Mentoring Sessions) आयोजन करणे.

(इ) उमेदवारांना स्पर्धा परीक्षांचे अर्ज व कागदपत्रे पूर्ण करण्यासाठी आवश्यक ती औपचारिक मदत ग्रंथालयामार्फत करणे.

सदर परिच्छेदांतील विषयासंबंधी शक्तीप्रदत्त समितीच्या मान्यतेने पुढील कार्यवाही करण्यात येईल.

४ प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानाखाली लाभार्थी लक्ष्यगट

(१) या अभियानांतर्गत १५ ते ४५ वयोगटातील लाभार्थी लक्ष्यगट असून या शासन निर्णयाच्या दिनांकापर्यंत महारोजगार पोर्टलवर नोंदणी केलेल्यांना प्राधान्य देण्यात येईल. मात्र अशा लाभार्थ्यांची कल चाचणी व समुपदेशन करत असताना त्यांच्या वैयक्तिक माहिती महाकौशल्य पोर्टलवर भरणे बंधनकारक असेल.

(२) या शासन निर्णयातील परिच्छेद क्रमांक ३.४ मध्ये नमुद केलेल्या पारंपारिक किंवा प्रत्यक्ष कार्यानुभवातून कौशल्य धारण केलेल्या उमेदवारांच्या कौशल्याचे प्रमाणीकरण व कौशल्य वृद्धीसाठी वयाची कोणतीही अट राहणार नाही. मात्र अशा लाभार्थ्यांची कल चाचणी व समुपदेशन करत असताना त्यांच्या वैयक्तिक माहिती महाकौशल्य पोर्टलवर भरणे बंधनकारक असेल.

४ अ. कौशल्य विकासासंबंधी अधिक मनुष्यबळ मागणीची ११ क्षेत्रे

राष्ट्रीय कौशल्य विकास समन्वय मंडळाच्या उपसमितीच्या शिफारशीनुसार रोजगाराची अधिकतम संधी असलेल्या ११ क्षेत्रांची निवड करण्यात आली असून ती क्षेत्रे खालीलप्रमाणे आहेत :

१) बांधकाम क्षेत्र (Construction), २) उत्पादन व निर्माण (Production & Manufacturing), ३) वस्त्रोद्योग (Textile), ४) ऑटोमोटिव्ह (Automobile), ५) आतिथ्य (Hospitality), ६) आरोग्य देखभाल (Health care), ७) बँकींग, वित्त सेवा व विमा (Banking, Finance & Insurance), ८) संघटित किरकोळ विक्री (Organized retail), ९) औषधोत्पादन व रसायने (Pharmaceutical & Chemical), १०) माहिती तंत्रज्ञान व संलग्न (IT & ITes), ११) कृषि प्रक्रिया (Agro processing).

महाराष्ट्र राज्यात कौशल्य विकासासंबंधी प्रशिक्षणाचे विविध कार्यक्रम राबविताना कुशल मनुष्यबळाची मागणी असलेल्या सदर क्षेत्रांवर प्रामुख्याने भर देण्यात येईल. याशिवाय राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळाच्या सहाय्याने सन २०१३ या वर्षी प्रकाशित अहवालानुसार मागणी असलेल्या विविध क्षेत्रांतील तसेच इतर क्षेत्रांतील उपलब्ध रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधीनुसार देखील कौशल्य विकासासंबंधी प्रशिक्षणाचे कार्यक्रम हाती घेण्यात येतील.

५ प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानासाठी अंमलबजावणी व संनियंत्रण यंत्रणा

राज्य पातळीवर मा. मुख्यमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखाली शिखर परिषद व मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली कौशल्य विकास कार्यकारी समिती कार्यरत राहिल. याशिवाय कौशल्य विकासासंबंधी धोरण निश्चित करणे त्यात गरजेनुसार बदल करणे, विविध योजनांची मार्गदर्शक तत्वे निश्चित करणेबाबत मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली शक्तीप्रदत्त समिती कार्यरत राहिल. क्षेत्रिय पातळीवर- विभागीय स्तरावर आणि जिल्हा स्तरावर अनुक्रमे विभागीय आयुक्त आणि जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली कौशल्य विकास कार्यकारी समित्या कार्यरत राहतील. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था ही सदर अभियानाच्या अंमलबजावणीसाठी राज्य पातळीवर नोडल संस्था राहिल. तसेच या संस्थेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी म्हणून आयुक्त कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय यांच्या अधिनस्त क्षेत्रिय यंत्रणेद्वारा सदर अभियानाची अंमलबजावणी करण्यात येईल.

वरीलप्रमाणे प्रस्तावित यंत्रणा व त्यांच्या सर्वसाधारण कार्यकक्षा खालीलप्रमाणे असतील.

५.१ कौशल्य विकास शिखर परिषद

मा. मुख्यमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखाली कौशल्य विकास शिखर परिषद कार्यरत राहिल. सदर शिखर परिषद कौशल्य विकासासंबंधी ध्येय-धोरणे, दूरगामी उद्दिष्टे व अंमलबजावणीची संरचना ठरवेल. या परिषदेमार्फत या अभियानाचा नियतकालिक आढावा घेऊन गरजेनुसार दिशानिर्देश, तसेच आवश्यकतेनुसार निर्णय घेण्यात येतील.

५.२ राज्यस्तरीय कौशल्य विकास कार्यकारी समिती

मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय कौशल्य विकास कार्यकारी समिती कार्यरत राहिल. शासनाच्या ध्येय धोरणांप्रमाणे कौशल्य विकास कार्यक्रमाची रुपरेषा ठरविणे, अंमलबजावणीचे संनियंत्रण, नियतकालिक आढावा घेणे, आवश्यकतेनुसार अभियानासंबंधी विविध प्रकारचे निर्णय घेणे, मंत्रालयीन विविध विभागांमार्फत चालविण्यात येत असलेल्या कौशल्य विकास योजनांचा निधी (केंद्र पुरस्कृत व राज्य पुरस्कृत) प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानासाठी उपलब्ध करून देणे तसेच मंत्रालयीन विविध विभागांच्या आधिपत्याखाली कार्यरत असलेल्या विविध मंडळे/महामंडळे त्यांच्या कार्यात एकसूत्रीपणा आणण्यासाठी निर्णय घेणे इत्यादी बाबींसाठी ही समिती सक्षम असेल. कौशल्य विकासासंबंधी कामाचा व्याप व तातडी लक्षात घेता सुलभतेच्या दृष्टीकोनातून ही समिती गरजेनुसार विविध बाबींसाठी अभ्यास/शिफारशी इत्यादी करण्यासाठी एक किंवा अधिक उप समित्या गठित करण्यास सक्षम राहिल.

५.३ मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली शक्तीप्रदत्त समिती

वरील परिच्छेद ५.२ खालील समितीच्या व्यतिरिक्त कौशल्य विकास अभियानासंदर्भात विविध प्रकारचे धोरणासंबंधी वेळोवेळी निर्णय घेणे व आवश्यकतेनुसार त्यामध्ये बदल करणे यासाठी मा. मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली एक शक्तीप्रदत्त समिती नेमण्यात येईल. या समितीमध्ये अपर मुख्य सचिव (वित्त), अपर मुख्य सचिव (नियोजन),

प्रधान सचिव (उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग), प्रधान सचिव (उद्योग), प्रधान सचिव (कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग) आणि प्रधान सचिव (शालेय शिक्षण विभाग) यांचा समावेश असेल. या प्रकरणी निधी निश्चित करण्यात येणाऱ्या विभागाचे सचिव या समितीचे निमंत्रित सदस्य राहतील. या समितीचे सदस्य सचिव म्हणून आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय हे असतील. या समितीबाबत शासन निर्णय स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येईल.

५.४ विभागीय व जिल्हास्तरीय कौशल्य विकास कार्यकारी समित्या

कौशल्य विकास कार्यक्रमाचे आराखडे बनविण्यापासून प्रशिक्षणाअंती बेरोजगारांना रोजगार/स्वयंरोजगार उपलब्ध होईपर्यंत, तसेच रोजगारोपरांत विविध उपक्रमांची अंमलबजावणी विभागीय व जिल्हास्तरीय समित्यांमार्फत करण्यात येणार आहे. या समित्यांमध्ये विविध मंत्रालयीन विभागांच्या क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांचा समावेश आहे. कौशल्य विकास हे विविध विभागांशी निगडीत असल्याने यासंदर्भात त्यांच्या स्थानिक अधिकाऱ्यांचा सक्रिय सहभाग अत्यंत महत्त्वाचा आहे.

विभागीय स्तरावरील कौशल्य विकास अभियान राबविणाऱ्या विभागीय समितीचे सदस्य सचिव म्हणून उप संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय उप संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, विभागीय सह संचालक उद्योग, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाचे अधिकारी इत्यादींची प्रमुख भूमिका राहिल. तसेच, जिल्हा पातळीवर या अभियानाचे कामकाज या विभागाच्या सहायक संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यांच्या कार्यालयातून संचालित होईल. सदर सहायक संचालक हे जिल्हास्तरीय समितीचे सदस्य सचिव या नात्याने महत्त्वाची भूमिका बजावतील. याशिवाय जिल्हाधिकाऱ्यांच्या अध्यक्षतेखाली समितीतील इतर सदस्य जसे की, जिल्हा व्यवसाय व प्रशिक्षण अधिकारी, महाव्यवस्थापक जिल्हा उद्योग केंद्र, शिक्षण अधिकारी, प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण अधिकारी, प्राचार्य औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (जिल्हास्तरीय) इत्यादींची अभियानाच्या यशस्वी अंमलबजावणीमध्ये महत्त्वाची भूमिका राहिल.

५.५ कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग

कौशल्य विकास या राष्ट्रीय कार्यक्रमाची विविध उपक्रमांतून शासनस्तरावर यशस्वी अंमलबजावणी करण्याची संपूर्ण जबाबदारी या विभागाची राहिल व त्याचे कार्यन्वयन प्रामुख्याने कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालयाद्वारे करण्यात येईल. राज्यातील कुशल व रोजगारक्षम मनुष्यबळाची गरज व त्यानुसार पुरवठा करण्याबाबत वार्षिक नियोजन करणे व यानुषंगाने अर्थसंकल्पात तरतूद करणे, शासनाने व राज्यस्तरीय उपरोक्त समित्यांनी वेळोवेळी ठरविलेल्या ध्येय धोरणानुसार अभियानाची दिशा ठरविणे व त्याच्या अंमलबजावणीबाबत आढावा घेणे, केंद्र शासन व राज्य शासनातील संबंधित विभागांशी तसेच उद्योग समूह, विद्यापीठे, स्वयंसेवी संस्था इत्यादींशी समन्वय साधून त्यांचा सहभाग मिळवणे, विभागाच्या आधिपत्याखालील विविध यंत्रणेमार्फत सदर कार्यक्रमाची अंमलबजावणी व संनियंत्रण करणे इत्यादी सर्व जबाबदाऱ्या या विभागामार्फत पार पाडण्यात येतील.

५.६ महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था

सदर अभियानाच्या अंमलबजावणीसाठी राज्य पातळीवर नोडल Nodal संस्था म्हणून महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था राहिल. ही संस्था कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या आधिपत्याखाली कार्यरत राहिल व शासनाच्या ध्येय व धोरणानुसार शासन मान्यतेने अभियानाशी निगडित विविध उपक्रमांची अंमलबजावणी करेल. आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय हे महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्थेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी म्हणून काम पाहतील. तसेच कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय व त्यांच्या अधिनस्त कार्यालयातील सर्व अधिकारी व कर्मचारी या कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करण्यासाठी त्यांना सहाय्य करतील.

६. प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानासाठी प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार संस्था (Project Management Consulting Agency) नेमणेबाबत

राष्ट्रीय व जागतिक स्तरावर सतत बदलत्या आर्थिक परिस्थिती व तंत्रज्ञानामुळे बाजारपेठेत आवश्यक कुशल मनुष्यबळाची आवश्यकता व त्यानुसार मागणीप्रमाणे राज्याच्या कौशल्य विकास अभियानाच्या कार्यपद्धतीमध्ये सातत्याने बदल करावा लागणार आहे. त्यासाठी खालील प्रकारच्या विविध कार्यवाहीची आवश्यकता सतत भासणार आहे.

१. कौशल्य विकास व रोजगार याबाबत विविध उपक्रमांची रुपरेषा, तपशील, मार्गदर्शक तत्त्वे, अंमलबजावणीची रुपरेषा, अभियानाचे logo Branding व्यापक प्रसिद्धीचे नियोजन व संनिचंत्रण, अंमलबजावणी यंत्रणेची क्षमता बांधणी इत्यादी जबाबदाऱ्या पार पाडणे.
२. आवश्यकतेप्रमाणे प्रशिक्षक, समुपदेशक, मूल्यमापक इत्यादी व प्रशिक्षण संस्था, समुपदेशन संस्था, मूल्यमापन संस्था इत्यादींच्या उपलब्धतेचे नियोजन, उपलब्धतेसाठी आवश्यक अंमलबजावणी.
३. विविध व्यावसायिक तज्ज्ञ/संस्था यांना सूचिबद्ध (Empanelment) करण्यासाठी निविदा तयार करणे व या निविदांचे तांत्रिक व वित्तीय मूल्यांकन करणे.
४. कौशल्य विकास अभियानांतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांचे परिणामाचे मूल्यमापन व विश्लेषण करणे. त्यास अनुसरून सुधारणेबाबत सल्ला देणे.
५. विविध उद्योग समुह, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय संस्था इत्यादिंमार्फत पुरस्कृत पीपीपी, संयुक्त प्रकल्प, सीएसआर इत्यादींच्या बाबतीत समन्वय साधून असे प्रकल्प तपासणे व ते पुर्णत्वास नेण्यासाठी सल्ला देणे.
६. खाजगी संस्थांकडील विविध प्रस्तावांचे मूल्यमापन, प्रस्तावांचे फायदे-तोटे, कार्यपद्धती इत्यादींचा अभ्यास करून सल्ला देणे.
७. कौशल्य मागणी व पुरवठ्याचे नियतकालिक सर्वेक्षण.
८. रोजगार व स्वयंरोजगारक्षम कौशल्य प्रदान करण्यासाठी नवीन पाठ्यक्रम व प्रणाली विकसित करण्यास सहाय्य करणे.
९. नाविन्यपूर्ण योजना व पद्धती संबंधी विभागातील सर्व अधिकाऱ्यांचे वेळोवेळी प्रशिक्षणाद्वारे सक्षमीकरण करणे.
१०. या कार्यक्रमासाठी आवश्यक असलेल्या पोर्टलचे कन्टेंट राईटिंग करणे, विविध योजनांची आदर्श कार्यपद्धती तयार करणे (Standard Operating Procedure).

११. कौशल्य विकास अभियानाच्या व्यवस्थापनासाठी उत्कृष्ट कार्यपद्धतीचे संकलन (सेट ऑफ बेस्ट प्रॅक्टिसेस) करून त्यानुसार अंमलबजावणीत सहाय्य करणे.
१२. कौशल्य विकास कार्यक्रमांतर्गत राज्यस्तरीय व जिल्हास्तरीय योजना प्रभावीपणे राबविण्यासाठी नवीन संकल्पना तयार करणे. त्याचप्रमाणे सध्या अस्तित्वात असलेल्या व नव्याने निर्माण झालेल्या योजना जसे की, पंडित दिनदयाळ उपाध्याय ग्रामीण कौशल्य योजना इत्यादीची राज्यात प्रभावीपणे अंमलबजावणी करणे तसेच या योजनांचे संनियंत्रण करण्यासाठी सहाय्य करणे.
१३. अभियानाच्या अंमलबजावणीच्या दरम्यान विविध स्तरावरील होणाऱ्या बैठकांसाठी सादरीकरण तयार करणे व झालेल्या निर्णयांच्या अनुषंगाने कार्यवाहीची प्रक्रिया पूर्णत्वास नेण्यास सहाय्य करणे इत्यादी बाबी.

कौशल्य आणि उद्योजकता हा बहुआयामी उपक्रम असल्याने सदर प्रकारच्या विविध जबाबदाऱ्या पार पाडण्यासाठी ठराविक शैक्षणिक पात्रता व कौशल्य असलेल्या तज्ज्ञ मनुष्यबळाची विविध स्तरावर आवश्यकता लक्षात घेता जिल्हापातळीपासून राज्यपातळीपर्यंतच्या या मनुष्यबळाच्या समुहामध्ये एकसूत्रीपणा असण्याचे दृष्टीने प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार संस्था (PMCA-Project Management Consulting Agency) नेमण्यात येईल. सदर संस्था कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या अधिपत्याखाली राहिल.

कौशल्य विकासाशी निगडित राष्ट्रीय/राज्यस्तरीय प्रकल्पासंबंधी विविध प्रकारच्या जबाबदाऱ्या पार पाडण्याचा अनुभव असलेल्या अशा तज्ज्ञ सल्लागार व्यवस्थापन संस्थेची निवड व नियुक्ती पारदर्शक निविदा स्पर्धेद्वारे गुणवत्ता व खर्चाच्या निकषांवर आधारित प्रक्रियेने करण्यात येईल. या संस्थेतील विविध स्तरांवर नेमावयाच्या सल्लागारांची संख्या, त्यांची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या, किमान शैक्षणिक पात्रता व आवश्यक अनुभव इत्यादी बाबी मा.मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखालील शक्तीप्रदत्त समितीच्या मान्यतेने निश्चित करून या संस्थेची करार तत्वावर नियुक्ती करण्यात येईल.

७. प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानाखालील प्रस्तावित योजनेची अंमलबजावणी, संनियंत्रण बाबतीत प्रमाणित कार्यपद्धती (Standard Operating Procedure (SOP))

प्रमोद महाजन कौशल्य विकास व उद्योजकता अभियानासंबंधी विविध बाबींचे नियोजन, अंमलबजावणी आणि नियंत्रण तसेच इतर विविध बाबींबाबत मार्गदर्शक तत्वे प्रमाणित कार्यपद्धतीमध्ये सविस्तर तपशीलासह या शासन निर्णयासोबत परिशिष्ट-१ मध्ये नमूद करण्यात आली आहेत. त्यांची अंमलबजावणी करणे बंधनकारक आहे.

८. प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानाचे लक्ष्य व आवश्यक निधी व निधीचे नियोजन

प्रतिवर्षी सुमारे ४५ लाख मनुष्यबळाचे कौशल्य विकास साधण्यासाठी या अभियानाशी निगडित विविध जबाबदाऱ्या पार पाडण्यासाठी सर्व सहभागधारकांची जसे की लाभार्थीची नोंदणी, मूल्यमापन व मार्गदर्शन करणाऱ्या संस्था, प्रशिक्षण संस्था, प्रशिक्षणोत्तर मूल्यमापन व प्रमाणीकरण, रोजगार मिळवून देणाऱ्या संस्था, अंमलबजावणी करणाऱ्या शासकीय अधिकारी/कर्मचारी

इत्यादिची मोठ्या संख्येत उपलब्धता असणे आवश्यक आहे. अभियानाच्या पहिल्या वर्षी या सर्व संस्थांची व इतर सहभाग धारकांची उपलब्धता व क्षमता बांधणी करण्यावर लक्ष केंद्रीत करावे लागेल. याशिवाय या क्षेत्रातील सहभागधारक जसे की, उद्योग समूह, विविध शैक्षणिक संस्था, विविध सेवा भावी संस्था, केंद्र व राज्य शासनाचे विविध विभाग इत्यादिंचा सक्रिय सहभाग मिळविण्यासाठी देखील कालावधी लागणार आहे. तसेच कौशल्य विकासाच्या विविध राज्य व केंद्र पुरस्कृत योजनांतून, उद्योग समुहाच्या सामाजिक बांधिलकीतून (Corporate Social Responsibility) इत्यादी स्रोतांतून सदर उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी नेमका किती निधी उपलब्ध होवू शकेल याबाबत अंदाज घेण्याची प्रक्रिया सुरु आहे. या पार्श्वभूमीवर कौशल्य विकासासंबंधी दीर्घ मुदतीचे ध्येय व उद्दिष्टांचे नियोजन यथावकाश करण्यात येईल.

सन २०१५-१६ या वर्षात सदर अभियानाच्या अंमलबजावणीसाठी रु.१६१ कोटीची तरतूद करण्यात आली आहे. या निधीतून व शासनाच्या इतर विभागांच्या सहभाग व समन्वयातून विविध राज्य व केंद्र पुरस्कृत योजनांची सांगड घालून या वर्षात या विभागामार्फत ५ लाख मनुष्यबळाचे कौशल्य विकसित करून त्यांना रोजगार व स्वयंरोजगार उपलब्ध करण्याचे महत्त्वाकांक्षी उद्दिष्ट प्रस्तावित आहे. हे उद्दिष्ट गाठण्यासाठी उमेदवारांना मोठ्या प्रमाणात प्रेरित (Mobilise) करून त्यांची नोंदणी, कल-कौशल्य चाचणीच्या आधारे समुपदेशन आवश्यक आहे. या प्रक्रियेच्या आधारे क्षमतादर्शक आकडेवारी (Competency Data Base) तयार करून उमेदवारांना उपयुक्त क्षेत्रात प्रशिक्षण देण्यात येईल.

सदर उमेदवारांच्या कौशल्य प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी प्रति लाभार्थी खर्चाचे निकष खालीलप्रमाणे राहतील.

१. नोंदणी, कलचाचणी व समुपदेशनासाठीचे दर यथावकाश निश्चित करण्यात येतील.
२. सॉफ्ट स्किल प्रशिक्षण हे जास्तीत जास्त १०० तासांचे राहिल व यासाठी रु.२७.५० प्रती तास इतका दर अनुज्ञेय राहिल.
३. हार्ड स्किल संबंधी संबंधित पाठ्यक्रमाचा प्रशिक्षण कालावधी विहित केल्याप्रमाणे राहिल व यासाठी रु.३०.०० प्रति तास इतका दर अनुज्ञेय राहिल.
४. प्रशिक्षणोत्तर मुल्यमापनाचे दर प्रतिव्यक्ती रु. ८०० याप्रमाणे राहिल.

सदरील दर केंद्र शासनाच्या श्रम व रोजगार मंत्रालयाच्या MES योजनेनुसार ठरविण्यात आले असून या दरात प्रतिवर्षी रु.२.५० याप्रमाणे वाढ करावी असे सदर मंत्रालयाचे निर्देश आहेत. तसेच निवासी/अनिवासी आणि प्रशिक्षणाचे क्षेत्र/पाठ्यक्रम, शिक्षणाचा कालावधी या गोष्टींमुळे देखील या दरात बदल अपेक्षित आहेत. या पार्श्वभूमीवर केंद्र स्तरावरील विविध समित्यांच्या शिफारशी नुसार वरील दरांमध्ये वेळोवेळी आवश्यक ते बदल करण्यात येतील.

९. कौशल्य परिवेशाचा (Skill Eco System) भाग म्हणून प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानास पूरक व पोषक उपक्रम हाती घेणे

यापूर्वी नमूद केल्याप्रमाणे कौशल्य विकासासंबंधी राबविण्यात येणारे प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान हे बहुआयामी असून त्याच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी शासनाने कौशल्य परिवेशाचा भाग म्हणून या अभियानास पूरक आणि पोषक अशा उपाययोजना व उपक्रम खालीलप्रमाणे राबविण्याचे महत्त्वाचे निर्णय घेतले आहेत :

९.१ विविध विभागांकडील कौशल्य विकासाच्या योजनांतील निधी नवनिर्मित विभागाकडे वर्ग करणे

सद्यस्थितीत राज्याच्या विविध मंत्रालयीन विभागांकडून कौशल्य विकासाच्या केंद्र व राज्य पुरस्कृत विविध योजना राबविण्यात येतात. या योजनांच्या अंमलबजावणीमध्ये एकसूत्रता नसल्यामुळे या योजनांच्या फलनिष्पत्तीची माहिती एकाच व्यासपीठावर उपलब्ध होण्यासाठी तसेच या योजनांचे नियोजन, कार्यान्वयन, संनियंत्रण, मूल्यमापन इत्यादी बाबींवर खर्च होणाऱ्या साधनांचा अचूक, किफायतशीर व प्रभावी वापर होण्याच्या दृष्टीने शासनाने खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्याचा निर्णय घेतला आहे.

- i) विविध विभागांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या कौशल्य विकासाच्या राज्य पुरस्कृत योजनांचे नामकरण प्रमोद महाजन कौशल्य विकास योजना याप्रमाणे करण्यात यावे.
- ii) विविध विभागांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या कौशल्य विकासाच्या केंद्र व राज्य पुरस्कृत योजनांतर्गत निधीची निश्चिती मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखालील शक्तिप्रदत्त समितीच्या मान्यतेने कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाकडे वर्ग करणे बंधनकारक करण्यात यावे. अपवादात्मक परिस्थितीत एखाद्या विभागास अपरिहार्य कारणामुळे वरीलप्रमाणे निधी हस्तांतरण करणे शक्य नसल्यास अशा परिस्थितीत संबंधित विभागास कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाची ना हरकत घेवूनच अशी योजना राबविता येईल.
- iii) राज्यातील सर्व शासकीय विभाग व त्यांच्या अधिपत्याखालील संस्थांमार्फत होणाऱ्या कौशल्य विकासासंबंधी योजनांची अंमलबजावणी व संनियंत्रण महाराष्ट्र कौशल्य विकास संस्थेच्या mahakaushalya.com वेब पोर्टल मार्फत करणे बंधनकारक राहिल.

उपरोक्तप्रमाणे हस्तांतरित निधीतून योजनांची अंमलबजावणी महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्थेमार्फत करण्यात येईल. या योजनांची अंमलबजावणी शक्यतो त्या योजनांसंबंधी विहित मार्गदर्शक तत्व व निकषांनुसार करण्यात येवून याबाबत संनियंत्रणाच्या दृष्टीने महाकौशल्य पोर्टलवर डॅशबोर्ड व झालेल्या खर्चाची उपयोगिता प्रमाणपत्रे संबंधित विभागास उपलब्ध करून देण्यात येतील.

उपरोक्त निर्णयाचे अनुषंगाने राज्याच्या कामगार विभागांतर्गत महाराष्ट्र राज्य इमारत व बांधकाम कामगार कल्याण मंडळ यांच्याकडील केंद्र शासनाच्या इमारत व इतर बांधकाम कामगार अधिनियम, १९८६ अंतर्गत किमान २० टक्के निधी कामगारांच्या कौशल्य विकासावर खर्च करण्याचे केंद्र शासनाचे आदेश असल्याने तो निधी कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाकडे हस्तांतरित करण्यात येईल. यासाठी केंद्र शासनाच्या विद्यमान सूचनांमध्ये आवश्यक ती दुरुस्ती करून घेण्याची कार्यवाही विभागांमार्फत करण्यात येईल. याप्रकारे हस्तांतरित करावयाच्या निधीचे निश्चितीकरण मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखालील शक्तिप्रदत्त समितीच्या मान्यतेने करण्यात येईल.

९.२ कौशल्य व उद्योजकता विकास कार्यक्रमासाठी जिल्हा नियोजन समितीमार्फत (DPC) निधीची तरतूद करणे

राज्य पातळीवर प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानाखाली कौशल्य व उद्योजकता विकासासाठी योजनांतर्गत निधीमधून राज्यस्तरावरून एक सामायिक कार्यक्रम हाती घेण्यात येईल. तथापि, प्रत्येक जिल्हयामध्ये स्थानिक गरजांनुसार कौशल्य व

उद्योजकता विकासाचे कार्यक्रम राबविण्याची गरज लक्षात घेता प्रत्येक जिल्ह्यात जिल्हा नियोजन समितीमार्फत स्वतंत्र निधीची तरतूद करण्याबाबत शक्तीप्रदत्त समितीच्या मान्यतेने कार्यवाही करण्यात येईल.

९.३ व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय नवनिर्मित विभागाच्या अधिपत्याखाली आणणे

व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण हे कौशल्य विकासाचा अपरिहार्य व अविभाज्य भाग असल्याने केंद्र शासन व इतर राज्यांच्या धर्तीवर कौशल्य विकासाशी निगडित व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षणाचे नियंत्रण एकाच यंत्रणेमार्फत होण्याच्या दृष्टीने राज्यात व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण हे विषय हाताळणारे संचालनालय कौशल्य विकास व उद्योजकता या विभागाच्या अधिपत्याखाली आणण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. जेणेकरून उद्योग समुहाच्या सक्रिय सहभाग व समन्वयातून या संचालनालयांतर्गत उपलब्ध असलेल्या तज्ज्ञ प्रशिक्षक व इतर पायाभूत सुविधा, सिमुलेटर्ससारख्या अत्याधुनिक तंत्रज्ञान इत्यादींच्या सहाय्याने उद्योगाच्या मागणी आधारित प्रशिक्षण देवून प्रशिक्षित उमेदवारांना जास्तीत-जास्त प्रमाणात रोजगार उपलब्ध करून देता येईल.

सदर निर्णयाच्या अनुषंगाने व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय त्यांच्या अखत्यारित असलेल्या शासकीय व अशासकीय संस्थांसह तसेच या संबंधी मंत्रालयीन स्तरावरील उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाकडील प्रशासकिय यंत्रणा त्यांच्याकडे चालू असलेल्या सर्व योजनांसह, त्यांसाठी मंजूर झालेल्या पदांसह व कार्यरत अधिकारी कर्मचाऱ्यांसह, अर्थसंकल्पिय तरतूदीसह तसेच व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाची आस्थापना सांभाळणाऱ्या उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या अधिनस्त असलेली संबंधित कार्यासने, मंजूर पदे व कार्यरत अधिकारी कर्मचाऱ्यांस आणि अर्थसंकल्पिय तरतूदीसह कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग यांच्या अखत्यारित आणण्यात येत आहे.

९.४ अॅप्रेन्टीसशीप कार्यक्रम राबविण्याबाबत

वर्तमान स्थितीत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था तसेच विविध तांत्रिक विद्यालय/संस्थांतून प्रशिक्षित पदविका व पदवीधारक तरुणांना प्रत्यक्ष कामाच्या अनुभवाच्या आधारे रोजगारक्षम बनविण्याच्या दृष्टीने अॅप्रेन्टीसशीप कायदा, १९६१ हा एक सशक्त माध्यम आहे. सर्व शैक्षणिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण संस्थांतून शिक्षण घेतलेल्या तरुणांना अॅप्रेन्टीसशीपच्या संघींचा लाभ देण्याच्या दृष्टीने डिसेंबर, २०१४ मध्ये सदर कायद्यात व्यापक व रोजगाराच्या बाजारपेठेस पोषक ठरतील असे महत्त्वाचे बदल करण्यात आले आहेत. कायद्यातील या सुधारणांचा पुरेपूर फायदा घेण्यासाठी कौशल्य व उद्योजकता विकास या अभियानांतर्गत “Learning by doing” and “Learning while earning” या तत्वांस अनुसरून उद्योग तसेच इतर क्षेत्रातील आस्थापनांवर कामाच्या प्रत्यक्ष अनुभवातून तरुणांची रोजगारक्षमता वाढविण्यासाठी अॅप्रेन्टीसशीप हा कार्यक्रम व्यापक स्वरूपात राबविण्यात येईल.

९.५ शालेय शिक्षणात व्यवसाय शिक्षणाचा अंतर्भाव

शालेय जीवनापासूनच व्यवसाय शिक्षणाबाबत आवड निर्माण करून विविध व्यावसायिक क्षेत्रांमध्ये भवितव्य घडविण्याची संघी विद्यार्थ्यांना उपलब्ध होण्यासाठी शालेय

शिक्षणाच्या अभ्यासक्रमात व्यवसाय शिक्षणाचे उपक्रम प्राधान्याने राज्यातील सर्व शासकीय शाळांमध्ये राबविण्याबाबत विचार करण्यात येईल.

९.६ विशेष कार्य अधिकारी यांची पदे निर्माण करणे

कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागामार्फत कौशल्य व उद्योजकता विकास कार्यक्रमाची अंमलबजावणी व समन्वयन करण्यासाठी उप सचिव दर्जाच्या विशेष कार्य अधिकार्यांची २ पदे व त्यांच्यासाठी प्रत्येकी १ निम्नश्रेणी लघुलेखक याप्रमाणे एकूण ४ पदांची निर्मिती उच्चस्तर सचिव समितीच्या मान्यतेने करण्यास व सदर विशेष कार्य अधिकारी यांची २ पदे शासनाच्या गट-अ संवर्गातून (उप सचिव दर्जा) प्रतिनियुक्तीने भरण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

१०. स्कील गॅप स्टडी हाती घेणे व जिल्हा विकास आराखडा तयार करणेबाबत

परिच्छेद ४अ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे सद्यस्थितीत कुशल मनुष्यबळाची मागणी असलेली काही क्षेत्रे निश्चित करण्यात आली असून त्याबाबतीत आकडेवारी प्रामुख्याने माहितीच्या दुय्यम स्रोतावर आधारित असल्याने कुशल मनुष्यबळाचा अभाव असलेली विविध क्षेत्रे नव्याने निश्चित करण्यासाठी सूक्ष्म अभ्यास करण्याची आवश्यकता आहे जेणेकरून त्याआधारे कौशल्य विकसनाचे अचूक नियोजन करून पुढील काळात विकास उपक्रमाची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करणे शक्य होईल. यासाठी महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्थेमार्फत वेळोवेळी व ५ वर्षात किमान एकदा गाव पातळी किंवा ग्रामसमुहासह स्थानिक पातळीवर सूक्ष्म अभ्यास हाती घेण्यात येईल. या अभ्यासात स्थानिक पातळीवरील बदलत्या आर्थिक व व्यावसायिक परिस्थितीची माहिती घेवून भौगोलिक क्षेत्रनिहाय अर्थव्यवस्थेच्या विविध क्षेत्रातील कुशल मनुष्यबळाची मागणी निश्चित करण्यात येईल. या स्कील गॅप स्टडीच्या आधारे जिल्हा कौशल्य विकास आराखडे तयार करण्यात येतील व अशा आराखड्यांची राज्य पातळीवरील शक्तीप्रदत्त समितीच्या मान्यतेनंतर अंमलबजावणी करण्यात येईल.

परिच्छेद ३.७ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे कौशल्य विकास विद्यापीठाची स्थापना करण्यासंदर्भात येणारा खर्च मागणी क्र.झेड-अ-१-कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग प्रधान लेखाशिर्ष २२५१ - सचिवालय सामाजिक सेवा (०९०) - सचिवालय (०१) (०२) कौशल्य विकास विद्यापीठ (२२५१०१७६) या लेखाशिर्षाखाली टाकण्यात यावा व सन २०१५-१६ साठी योजनांतर्गत मंजूर तरतूदीतून भागविण्यात यावा.

परिच्छेद ३.९ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे विविध वेबपोर्टलसची देखरेख, कॉल सेंटर्स स्थापन करण्यासाठी येणारा खर्च मागणी क्र.झेड-अ-१-कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग प्रधान लेखाशिर्ष २२३० - कामगार व सेवायोजन (००१) संचालन व प्रशासन (०१) सेवायोजन संचालनालय, मुंबई (०१)(०९) ई-गव्हर्नन्स (२२३०६१०९) या लेखाशिर्षाखाली टाकण्यात यावा व सन २०१५-१६ साठी योजनांतर्गत मंजूर तरतूदीतून भागविण्यात यावा.

या शासन निर्णयात नमूद केल्याप्रमाणे प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानासाठी येणारा खर्च मागणी क्र.झेड-अ-१-कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग प्रधान लेखाशिर्ष २२३० कामगार व सेवायोजन (००१) संचालन व प्रशासन (०१) सेवायोजन संचालनालय, मुंबई (०१)(०७) प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान (२२३०६११८) या

लेखाशिर्षाखाली टाकण्यात यावा व सन २०१५-१६ साठी योजनांतर्गत मंजूर तरतूदीतून भागविण्यात यावा.

उपरोक्त शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ३८२/व्यय-५ दि.८/६/२०१५ अन्वये दिलेल्या मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१५०९०२१६४२५२६५०३ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने स्वाक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(एस.एस.संधू)

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,
२. सर्व संबंधित मा.मंत्री,यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
३. सर्व संबंधित मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
४. मा.विरोधी पक्षनेता ,विधानपरिषद /विधानसभा यांचे खाजगी सचिव,विधानभवन ,मुंबई,
५. सर्व विधानमंडळ सदस्य , महाराष्ट्र राज्य ,
६. मा.मुख्य सचिव, मंत्रालय , मुंबई
७. सर्व मंत्रालयीन विभागांचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
८. आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय, कोकण भवन, नवी मुंबई,
९. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था, कफ परेड, मुंबई,
- १०.आयुक्त तथा संचालक नगर परिषद प्रशासन संचालनालय,वरळी,मुंबई,
- ११.महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई,
- १२.महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर,
- १३.महालेखापाल (लेखा परीक्षा)-१, महाराष्ट्र, मुंबई,
- १४.महालेखापाल (लेखा परीक्षा)-२, महाराष्ट्र, नागपूर,
- १५.अधिदान व लेखा अधिकारी ,मुंबई,
- १६.निवासी व लेखा परीक्षा अधिकारी ,मुंबई,
- १७.सर्व विभागीय आयुक्त,
१८. सर्व जिल्हाधिकारी ,
- १९.आयुक्त , सर्व महानगर पालिका,
- २०.सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
- २१.मुख्याधिकारी ,सर्व नगर परिषद/नगर पंचायती,
- २२.उपरोक्त समित्यामधील सर्व शासकीय सदस्य,
- २३.उपरोक्त समित्यामधील सर्व अशासकीय सदस्य,
- २४.संचालक (प्रशिक्षण) , व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,

- २५.संचालक (शिक्षण), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
- २६.उपसंचालक, विभागीय मुख्यालय कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मुंबई /पुणे
/नागपूर/अमरावती/औरंगाबाद /नाशिक
- २७.विभागीय सहसंचालक/ उप संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, मुंबई/पुणे/ नागपूर/
अमरावती/औरंगाबाद/ नाशिक विभाग
२८. सर्व कार्यासने, कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- २९.निवड नस्ती

परिशिष्ट - १

प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान या अभियानाच्या नियोजन, अंमलबजावणी व संनियंत्रण या बाबतची प्रमाणित कार्यपद्धती

१.१ वार्षिक कृती आराखडा:-

- १.१.१. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी (MSSDS) यांच्या तांत्रिक मार्गदर्शनाखाली स्कील गॅप स्टडी अहवालाच्या आधारे सहाय्यक संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता व सचिव, जिल्हा कौशल्य विकास समिती हे प्रत्येक वर्षासाठी मागील आर्थिक वर्षाच्या पहिल्या तिमाहीमध्ये वार्षिक कृती आराखडा तयार करतील. याबाबतच्या नियोजनाची प्रक्रिया, प्रचार व प्रसाराच्या रूपरेषेसह अभियानाच्या मागील आर्थिक वर्षाच्या शेवटच्या तिमाहीमध्ये जिल्हा कौशल्य विकास समितीच्या पर्यवेक्षणाखाली सुरु करण्यात येईल.
- १.१.२. सहाय्यक संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता हे सदर वार्षिक कृती आराखडा जिल्हा कौशल्य विकास कार्यकारी समिती समोर मान्यतेसाठी सादर करतील व मान्यता प्राप्त वार्षिक कृती आराखडा मागील वर्षाच्या ३१ जुलै पर्यंत MSSDS कडे सादर करतील.
- १.१.३. जिल्हास्तरीय व राज्यस्तरीय वार्षिक कृती आराखड्याचे एकत्रीकरण करून MSSDS , कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या सहकार्याने व राज्यस्तरीय शक्ती प्रदत्त समिती यांच्या मान्यतेने राज्यस्तरीय वार्षिक कृती आराखडा तयार करून अभियानाकरिता आवश्यक निधीची वार्षिक अर्थसंकल्पीय तरतुदीकरिता दरवर्षी विभागाकडे मागणी करेल.
- १.१.४. वार्षिक कृती आराखड्यामध्ये निवडलेल्या अधिक मागणीच्या संबंधित क्षेत्रातील प्रशिक्षणासंबंधी जिल्हानिहाय व्यवसाय, मार्गदर्शन, मूल्यमापन तसेच Hard/Soft Skill च्या उद्दिष्टांचा समावेश असेल.
- १.१.५. सदर वार्षिक कृती आराखडा, वर्ष सुरु होण्यापूर्वी महाकौशल्य पोर्टल वर प्रदर्शित करण्यात येईल व त्यानुसार संबंधित व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र (CGCC), प्रशिक्षण संस्था, रोजगार देण्याची सुविधा पुरविणाऱ्या संस्था, जिल्हा कौशल्य विकास कार्यकारी समिती व इतर सहभागधारक संबंधित जिल्ह्याकरिता कृती कार्यक्रमाची अंमलबजावणी सुरु करतील.

१.२. अभियानाचा प्रचार व प्रसार:-

- १.२.१. अभियानाचा प्रचार व प्रसार याकरिता राज्यस्तरीय व जिल्हास्तरीय याप्रमाणे द्विस्तरीय कार्यक्रमाचे नियोजन करण्यात येईल.
- १.२.२. MSSDS हे ICT, प्रिंट, इलेक्ट्रॉनिक मिडिया तसेच Social Media च्या माध्यमातून अभियानाचा राज्य स्तरीय प्रचार व प्रसार करील.

१.२.३. वार्षिक कृती आराखड्यानुसार प्रत्येक जिल्ह्याकरिता जिल्हा कौशल्य विकास कार्यकारी समितीमार्फत वेळोवेळी जन जागृती मोहीम राबविण्यात येईल.

१.३. लाभार्थ्यांची निवड व नोंदणी -

१.३.१. संबंधित जिल्ह्यातील जिल्हा समितीतील सर्व संबंधितांच्या सहभागाने सहाय्यक संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता हे जिल्ह्यातील लाभार्थी व त्यांच्या पालकांमध्ये जनजागृती करून पुरेशा लाभार्थ्यांना कौशल्य विकास कार्यक्रमात सहभागी करण्यासाठी जनजागृती अभियान तसेच शिबिरे यांच्या माध्यमातून लाभार्थ्यांची निवड वा नोंदणी करतील.

१.३.२. सहाय्यक संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यांचेद्वारे १५ ते ४५ या वयोगटातील "महारोजगार" या पोर्टलवर या शासन निर्णयाच्या दिनांकापर्यन्त नोंदणीकृत असलेल्या लाभार्थ्यांना शिबिरामध्ये प्राधान्याने बोलविणे अनिवार्य असेल.

१.३.३. संबंधित जिल्ह्यातील सहाय्यक संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता हे शक्यतो MSSDS नोंदणीकृत CGCC ला पाचारण करून लाभार्थ्यांची महाकौशल्य पोर्टलवर नोंदणी व प्रशिक्षणपूर्व मूल्यमापन, मार्गदर्शन आणि समुपदेशन या प्रक्रिया अशा शिबिरामध्ये किंवा विहित केलेल्या ठिकाणी पूर्ण करतील.

१.४. लाभार्थ्यांची नोंदणी-

१.४.१. सर्व लाभार्थ्यांची व्यवसाय मार्गदर्शन, समुपदेशन, मूल्यांकन, प्रशिक्षण, रोजगार प्राप्ती व स्वयंरोजगाराकरिता आर्थिक मदत इत्यादीकरिता महाकौशल्य पोर्टलवर नोंदणी करणे बंधनकारक राहिल.

१.४.२. लाभार्थ्यांची नोंदणी महाकौशल्य पोर्टलवर झाल्याची खातरजमा करण्याची जबाबदारी संबंधित CGCC/ प्रशिक्षणसंस्था/ रोजगाराची सुविधा पुरविणाऱ्या संस्था/आर्थिक मदत देणारी संस्था इत्यादींची राहिल.

१.५. कौशल्यपूर्व चाचणी व समुपदेशन:-

१.५.१. व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र हे कौशल्यपूर्व चाचणी करण्याच्या दृष्टीने नोंदणी, मूल्यमापन, समुपदेशन व मार्गदर्शनासह खालील जबाबदाऱ्या पार पाडण्याकरीता कार्यरत राहिल.

I. लाभार्थ्यांचा नैसर्गिक कल व आवड तपासण्याकरिता कौशल्यपूर्व चाचणी घेणे.

II. लाभार्थी व रोजगार देणाऱ्या औद्योगिक समूहांचे प्रतिनिधी यांच्यातील संवाद साधण्यासाठी व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे व मार्गदर्शन करणे.

III. प्रशिक्षित उमेदवारांना रोजगाराच्या विविध संधीची माहिती देऊन शिफारस करणे व रोजगार प्राप्त उमेदवारांचा पाठपुरावा करणे.

- IV. लाभार्थ्यांना रोजगार प्राप्त करून देण्याच्या दृष्टीने राज्यातील व राज्याबाहेरील औद्योगिक समुहांसमवेत समन्वय साधणे.
- V. स्वयंरोजगार करू इच्छिणाऱ्या उमेदवारांना मार्गदर्शन करणे.
- VI. उपरोक्त बाबींव्यतिरिक्त विहित केलेल्या जबाबदाऱ्या.
- १.५.२. सहाय्यक संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता हे क्षेत्रीय शिबिरांसाठी पुरेशी जागा व इतर पायाभूत सुविधा योग्य इमारत CGCC साठी निश्चित करतील. याचा वापर विद्यार्थ्यांची नोंदणी, मूल्यमापन,समुपदेशन व रोजगारासाठी सहाय्य करणाऱ्या CGCC च्या स्थापनेकरीता करण्यात येईल.
- १.५.३. सहाय्यक संचालक,कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, किंवा जिल्हा कौशल्य विकास कार्यकारी समिती आवश्यकतेनुसार दुर्गम भागामध्ये योजनेबाबतची जनजागृती, (Mobilization) व CGCC करिता तात्पुरत्या स्वरूपाच्या सुविधा उपलब्ध करून देतील.
- १.५.४. CGCC च्या कामाची सांगड कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालयामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या रोजगार मेळाव्यांसोबत घालण्यात येईल.
- १.५.५. CGCC एजन्सी, सहाय्यक संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यांच्या सहकार्याने लाभार्थ्यांकारिता मुल्यांकन व समुपदेशनाचे नियोजित वेळापत्रक महाकौशल्य पोर्टलवर प्रसिद्ध करेल.
- १.५.६. CGCC एजन्सीने प्रत्येक लाभार्थ्यांची नोंदणी “महाकौशल्य” व “महारोजगार” या पोर्टलवर करणे बंधनकारक राहिल.
- १.५.७. CGCC एजन्सी प्रत्येक लाभार्थ्यांच्या कौशल्यपूर्व चाचणी अहवालाची महाकौशल्य पोर्टलवर नोंद करेल व त्याची सांगड लाभार्थ्यांच्या महारोजगार/महास्वयंरोजगार पोर्टल वरील त्याच्या profile शी घालण्यात येईल.
- १.५.८. CGCC एजन्सी मूल्यमापनाच्या आधारे भौगोलिक क्षेत्रनिहाय, तसेच सुचविलेल्या अधिक मागणीच्या क्षेत्रात लाभार्थी रोजगारास पात्र आहे किंवा त्यास ठराविक कालावधीचे Hard Skill / Soft Skill प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे याबाबतच्या माहितीचे वर्गीकरण करून महाकौशल्य पोर्टलवर प्रसिद्ध करेल.
- १.५.९. कौशल्यपूर्व चाचणीनंतर रोजगारक्षम असलेल्या लाभार्थी यांना महारोजगार पोर्टलवर व रोजगार मेळाव्याद्वारे रोजगार मिळण्यासाठी मदत करण्यात येईल.
- १.५.१०. कौशल्यपूर्व चाचणीनंतर स्वयंरोजगारक्षम असलेले लाभार्थी यांना उद्योजकता विकास कार्यक्रमाद्वारे मार्गदर्शन व मदत करण्यात येईल.

१.५.११. कौशल्यपूर्व चाचणी व समुपदेशनानंतर प्रशिक्षणाची गरज असलेल्या लाभार्थी यांचे प्रस्तावीत सेक्टरमध्ये प्रशिक्षणासाठी मान्यता प्राप्त कौशल्य विकास प्रशिक्षण केंद्राची माहिती व शासनाच्या विविध योजनांचे उदा. NULM, DDUGKY, PMKVY, PMKUYA इत्यादी लाभ घेण्यासंबंधी मार्गदर्शन करण्यात येईल.

१.६. प्रशिक्षणाची संरचना व प्रशिक्षण कार्यप्रणाली -

१.६.१. प्रशिक्षण कार्यक्रमाची संरचना व प्रशिक्षण कार्यप्रणाली बाजारपेठेतील मागणीशी सुसंगत राहिल.

१.६.२. मूल्यमापनाच्या आधारे CGCC एजन्सीने soft skill प्रशिक्षणासाठी शिफारस केलेल्या लाभार्थ्यांना कमाल १०० तासांचे soft skill चे प्रशिक्षण बंधनकारक राहिल. त्यात इंग्रजी संभाषण, वेळेचे नियोजन, कामातील सुरक्षा, सादरीकरण कौशल्य,संगणकीय ज्ञान इ. चा अंतर्भाव असेल.

१.६.३. प्रत्येक लाभार्थ्यांच्या मूल्यांकन व समुपदेशनाच्या अहवालावर आधारित माहितीच्या आधारे लाभार्थ्यांचा रोजगार अथवा स्वयंरोजगार याकडे असलेला नैसर्गिक कल व आवड विचारात घेऊन योग्य त्या Hardskill मध्ये प्रशिक्षण घेण्याकरिता शिफारस केल्यानुसार MSSDS च्या मान्यता प्राप्त प्रशिक्षण संस्थेमधून प्रशिक्षण देण्यात यावे.

१.६.४. NCVT, SCVT, SSCs व MSSDS इ.मार्फत मान्यताप्राप्त अभ्यासक्रम तसेच NSQF आधारित रोजगाराशी निगडित पाठ्यक्रमाचे प्रशिक्षण MSSDS मान्यताप्राप्त/नोंदणीकृत संस्थेमार्फत देण्यात येईल. या पाठ्यक्रमाचा प्रशिक्षण कालावधी विहित केल्याप्रमाणे राहिल.

१.६.५. लाभार्थ्यांने निवड केलेल्या अभ्यासक्रमाच्या आवश्यकतेनुसार ६ महिन्यांपेक्षा अधिक होणार नाही एवढ्या कालावधीचे प्रशिक्षण त्याला/तिला घेता येईल.

१.६.७. लाभार्थ्यांनी दिलेल्या अग्रक्रमानुसार प्रथम येणाऱ्यास प्राधान्य या तत्वावर लाभार्थ्यांचे वाटप MSSDS मान्यता प्राप्त प्रशिक्षण संस्थांकडे, मंजूर तुकडीच्या प्रवेश क्षमता व मंजूर अभ्यासक्रमाकरिता आवश्यक लाभार्थी संख्येच्या अधीन राहून करण्यात येईल.

१.६.८. प्रशिक्षण संस्थेस प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या वेळापत्रकाची सविस्तर माहिती, ज्यामध्ये दिवसनिहाय, तासनिहाय प्रशिक्षण वर्ग व प्रशिक्षणाच्या माहितीचा सामावेश असेल. अशी माहिती महाकौशल्य पोर्टलवर ७ दिवसांच्या आत प्रसिद्ध करणे बंधनकारक राहिल.

१.६.९. प्रशिक्षण संस्थेने प्रशिक्षण कार्यक्रम वेळापत्रकाची सविस्तर माहिती महाकौशल्य पोर्टलवर प्रसिद्ध केल्याशिवाय प्रशिक्षण संस्थेस कोणत्याही प्रकारे लाभार्थी देण्यात येणार नाहीत.

१.६.१० प्रशिक्षण संस्थेकडून प्रशिक्षणाच्या एका तुकडी करिता प्रशिक्षणार्थ्यांची यादी upload केल्यानंतर सदर तुकडी करिता unique Training batch number(TBN), महाकौशल्य पोर्टलमार्फत देण्यात येईल.

- १.६.११. प्रत्येक प्रशिक्षण संस्थेस प्रशिक्षण घेत असलेल्या लाभार्थ्यांचा व प्रशिक्षकांचा रोजचा बायोमेट्रिक उपस्थिती अहवाल महाकौशल्य पोर्टलमार्फत संबंधित सहभागधारकांना उपलब्ध करून देणे आवश्यक राहिल .

१.७ (अ). मूल्यमापन व प्रमाणीकरण:-

- १.७.१. ज्या प्रशिक्षणार्थी यांची उपस्थिती ९० टक्के किंवा त्यापेक्षा जास्त असेल त्यांना प्रशिक्षणानंतर मूल्यमापनासाठी पात्र गृहीत धरण्यात येईल.
- १.७.२. संबंधित तुकडीच्या प्रशिक्षण वेळापत्रकानुसार किमान पाच दिवस अगोदर संबंधित प्रशिक्षण संस्थांना प्रशिक्षणार्थ्यांच्या कौशल्यमूल्यांकन चाचणी घेण्याकरिता येणाऱ्या Assessors च्या भेटीची माहिती MSSDS द्वारा देण्यात येईल.
- १.७.३. कौशल्य मूल्यांकन चाचणीचा अहवाल संबंधित Assessors कडून त्याच दिवशी अथवा दुसऱ्या दिवशीची मूल्यांकन चाचणी सुरु होण्याआधी पोर्टलवर अपलोड करण्यात येईल.
- १.७.४. मूल्यांकन चाचणी नंतर यशस्वी लाभार्थ्यांस कौशल्य प्रमाणपत्र Dematerialized form मध्ये प्राधान्याने अदा करण्यात येईल.
- १.७.५. प्रशिक्षण संस्थानिहाय यशस्वी लाभार्थ्यांची यादी महाकौशल्य पोर्टलवर उपलब्ध करण्यात येईल.
- १.७.६. महाकौशल्य पोर्टलमार्फत संबंधित यशस्वी लाभार्थ्यांचे प्रोफाईल अद्ययावत करण्यात येतील. सदर अद्ययावत प्रोफाईल महारोजगार पोर्टलमार्फत सर्व रोजगार देणाऱ्या आस्थापना आणि स्वयंरोजगाराचे Promotion करणाऱ्या एजन्सी यांच्याबरोबरच रोजगार मिळवून देणाऱ्या संबंधित CGCC यांना देखील उपलब्ध राहतील.

१.७ (ब). Recognition of Prior Learning (RPL) ची पद्धती:-

शासन मान्यताप्राप्त संस्थेद्वारे RPL चे मूल्यमापन केंद्र शासन NCVT, SSC इत्यादींद्वारे विहित केलेल्या दराने कामाच्या ठिकाणीच किंवा निर्धारित जागेवर करण्यात येईल. तदनंतर पुढील कार्यवाही १.७.२ ते १.७.५ या परिच्छेदांत नमुद केल्याप्रमाणे करण्यात येईल.

१.८ प्रशिक्षणसंस्थासाठी प्रशिक्षित लाभार्थींना रोजगार/स्वयंरोजगार उपलब्ध करण्याबाबतचे निकष :-

- १.८.१ प्रशिक्षणांती प्रमाणित लाभार्थ्यांपैकी किमान ७५% लाभार्थींना प्रमाणित झाल्यापासून ३ महिन्यांच्या आत रोजगार/ स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देणे आवश्यक राहिल. यापैकी किमान ५०% लाभार्थींना रोजगार उपलब्ध करणे अनिवार्य राहिल.
- १.८.२ लाभार्थींना रोजगार उपलब्ध करून दिल्यास त्यांना रोजगारातून मिळणारे वेतन त्यांच्या प्रशिक्षणावर झालेल्या खर्चाच्या किमान ५०% तसेच, कायद्याने विहित केलेल्या किमान वेतनापेक्षा कमी नसेल व अशा रोजगाराचा कालावधी त्याच किंवा अन्य नियोक्त्याकडे मिळून किमान ६ महिने राहिल.

१.८.३ स्वयंरोजगाराच्या बाबतीत प्रशिक्षित लाभार्थी आपल्या उदरनिर्वाहासाठी पूर्वीपेक्षा जास्त लाभदायक रोजगारात कार्यरत असल्याबाबतची कागदपत्रे जसे की व्यवसाय/ उद्योग सुरु केल्याचा परवाना, एखाद्या उत्पादक गटाचे सदस्यत्व किंवा वाढीव उत्पन्न दर्शविणारे बँक खात्याचे मागील ६ महिन्यांचे विवरण किंवा सक्षम प्राधिकाऱ्याने विहित केलेली कागदपत्रे सादर करेल.

१.८.(अ) प्रशिक्षणोत्तर रोजगार प्राप्ती करिता सहाय्य:-

- १.८.(अ).१. प्रमाणित कुशल लाभार्थ्यांची व्यावसायिक माहिती कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय यांच्या पोर्टलमार्फत एकत्रितपणे संबंधित उद्योजकास व स्वयंरोजगारास सहाय्य करणाऱ्या संस्था यांना पुरविण्यात येईल.
- १.८.(अ).२. CGCC मार्फत कुशल लाभार्थ्यांना रोजगाराच्या संधी मिळण्याच्या दृष्टीने अतिरिक्त व्यासपीठ उपलब्ध करून देण्यात येईल.
- १.८.(अ).३. CGCC किंवा प्रशिक्षण संस्था ह्या औद्योगिक व सेवाक्षेत्रातील रोजगार देणाऱ्या आस्थापना यांच्या समवेत समन्वय साधून Campus Interview, रोजगार मेळावे यांच्या माध्यमातून लाभार्थ्यांना रोजगाराच्या विविध संधी उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने मार्गदर्शन व सहाय्य करतील.
- १.८.(अ).४. कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालयामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या रोजगार मेळ्यामध्ये सदर लाभार्थ्यांना प्राधान्याने संधी देण्यात येईल.
- १.८.(अ).५. महाराष्ट्रातील विविध महामंडळांमार्फत, यशस्वी कुशल लाभार्थ्यांना रोजगार/स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्यास्तव प्राथम्याने सहाय्य करण्यात येईल.

१.९. रोजगारप्राप्ती नंतरचा पाठपुरावा व समुपदेशन -

- १.९.१. संबंधित आस्थापनांच्या माहितीसह रोजगार प्राप्त लाभार्थ्यांची यादी किंवा स्वयंरोजगाराकरिता वित्तीय सहाय्य प्राप्त झालेल्या लाभार्थ्यांची यादी महाकौशल्य पोर्टलमार्फत सर्व सहभागधारकांना उपलब्ध करून देण्यात येईल.
- १.९.२. लाभार्थ्यांच्या प्रशिक्षणानंतर रोजगार मिळण्याकरिता सहाय्य करण्याची जबाबदारी असलेल्या CGCC/प्रशिक्षण संस्थाकडून, लाभार्थ्यांना महाकौशल्य पोर्टलमार्फत रोजगार प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून पुढील सहा महिन्यांपर्यंत पाठपुरावा करण्यात येईल.
- १.९.३. या सहा महिन्यांच्या कालावधी मध्ये लाभार्थी, त्यांच्या शंका व इतर संबंधित बाबींकरिता संबंधित CGCC/प्रशिक्षण संस्था यांचेकडे संपर्क साधू शकतील. लाभार्थ्यांकडून अशा प्रकारचा संपर्क साधल्यापासून १५ दिवसांचे आत त्यांना मार्गदर्शन करणे आवश्यक राहिल.

- १.९.४. लाभार्थ्यांच्या प्रशिक्षणानंतर स्वयंरोजगार मिळण्याकरिता सहाय्य करण्याची जबाबदारी असलेल्या CGCC/प्रशिक्षण संस्थाकडून, लाभार्थ्यांना महाकौशल्य पोर्टलमार्फत स्वयंरोजगार प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून पुढील सहा महिन्यापर्यंत याबाबत पाठपुरावा करण्यात येईल.
- १.९.५. संबंधित CGCC/प्रशिक्षण संस्था यांच्यामार्फत कुशल लाभार्थ्यांस नियमित स्वरूपात महाकौशल्य, महारोजगार व महास्वयंरोजगार पोर्टलला भेट देऊन, त्यांनी वेळोवेळी प्राप्त केलेल्या कौशल्याची व अनुभवाची माहिती भरून त्यांचे profile अद्ययावत करणेकरिता प्रोत्साहित करण्यात येईल.
- १.९.६. संबंधित CGCC किंवा प्रशिक्षण संस्था यांना सदर कालावधीमध्ये लाभार्थ्यांना रोजगार देणाऱ्या औद्योगिक समुहांच्या संपर्कात राहून प्रत्येक महिन्यात याबाबतचे अहवाल महाकौशल्य पोर्टलवर upload करणे आवश्यक राहिल.
- १.१०. CGCC यांना देय असलेली रक्कम अदा करण्याची पद्धत:-**
- १.१०.१. CGCC यांनी उमेदवार/ लाभार्थ्यांचा मूल्यमापनासंबंधी गुण व समुपदेशनाचा अहवाल महाकौशल्य या वेब पोर्टलवर दररोज upload करावा.
- १.१०.२. CGCC यांना किमान १०० लाभार्थ्यांची मूल्यमापन व समुपदेशन अहवाल महाकौशल्य पोर्टलवर upload केल्यावरच त्यांचे देयकांचे दावे ऑनलाईन पद्धतीने सादर करता येतील.
- १.१०.३. पोर्टलवर प्राप्त १०० लाभार्थ्यांचे देयकांचे दावे पारित करून त्यांसंबंधी रक्कम निधीच्या उपलब्धतेनुसार संगणकीय प्रणालीद्वारे अदा करण्यात येईल.
- १.११. प्रशिक्षण संस्थांना देय असलेली रक्कम अदा करण्याची पद्धत:-**
- १.११.१. परिच्छेद क्र.१.८ मध्ये नमूद बाबीच्या अधीन राहून प्रशिक्षण खर्चाची प्रतिपूर्ती खालील पध्दतीने करण्यात येईल:-
- (अ) १०% रक्कम प्रशिक्षण सुरू झाल्यावर
(अभ्यासक्रमाच्या पहिल्या दिवशीच्या बायोमेट्रिक हजेरी प्रणालीच्या आधारे)
- (ब) खर्चाची ५०% रक्कम अभ्यासक्रम/ प्रशिक्षण संपल्यानंतर (biometric हजेरी प्रणालीत उपस्थितीच्या आधारे व मूल्यमापन व प्रमाणीकरणाच्या आधारे), खर्चाची ३०% रक्कम, यशस्वी झालेल्या उमेदवारांपैकी किमान ७५% उमेदवारांना रोजगार/ स्वयंरोजगार मिळाल्यानंतर (नोकरी लागल्यापासून / स्वयंरोजगार मिळून तीन महिन्यांनंतर विहित कागदपत्रे/पुरावे सादर केल्यावर)
- (ड) उमेदवारांना रोजगार /स्वयंरोजगार ६ महिन्यापर्यन्त उपलब्ध झाल्याबाबतचे विहित कागदपत्रे/पुरावे सादर केल्यावर आणि त्याचे मूल्यमापन फॉर्म ऑनलाईन प्राप्त झाल्यावर उर्वरित १० टक्के रक्कम अदा करण्यात येईल.

- १.११.२ सर्व देयकांचे दावे व त्याचा निपटारा महाकौशल्य पोर्टलवर ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात येईल.
- १.११.३ देयकांची अनुज्ञेय रक्कम निधी उपलब्धतेनुसार संबंधित प्रशिक्षण संस्थेस सुट्ट्यांचे दिवस वगळून १५ दिवसात ई-पद्धतीने ऑनलाईन पद्धतीने अदा करण्यात येईल.

१.१२. मूल्यमापन करणारी संस्था यांना देय असलेल्या रकमेची पद्धत:-

- १.१२.१. प्रमाणीकरण संस्था जसे की, NCVT, SSCs, इ. यांनी निर्धारित केलेल्या दराने मूल्यमापन व प्रमाणीकरण खर्चाची प्रतिपूर्ती केली जाईल.
- १.१२.२. सर्व देयकांचे दावे व त्याचा निपटारा महाकौशल्य पोर्टलवर ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात येईल.
- १.१२.३. देयकांची अनुज्ञेय रक्कम निधी उपलब्धतेनुसार संबंधित मूल्यमापन संस्थेस सुट्ट्यांचे दिवस वगळून १५ दिवसात ई-पद्धतीने ऑनलाईन पद्धतीने अदा करण्यात येईल.

१.१३ निरीक्षण, सनियंत्रण व पर्यवेक्षणाबाबतची यंत्रणा:-

- १.१३.१. जिल्ह्यातील CGCC प्रशिक्षण संस्था व रोजगार मेळावे यांना क्षेत्रीय अधिकारी यांच्याकडून देण्यात येणाऱ्या भेटीच्या संदर्भात आवश्यक ते नियोजन जिल्हा कौशल्य विकास कार्यकारी समितीमार्फत करण्यात येईल.
- १.१३.२. सहाय्यक संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता सदर योजनेच्या फलश्रुती संदर्भात सनियंत्रण करतील व संबंधित जिल्ह्यातील CGCC, प्रशिक्षण संस्था, रोजगार मेळावे यांना नियमित भेटी देतील.
- १.१३.३. विभागीय कौशल्य विकास कार्यकारी समिती, संबंधित जिल्ह्यातील अभियानाच्या विविध बाबी व योजनेच्या फलश्रुती याबाबत सनियंत्रण करतील.
- १.१३.४. सदर अभियानाकरिता MSSDS चे प्रतिनिधी व संलग्नित सल्लागार यांच्या सहकार्याने राज्यस्तरावर स्वतंत्र प्रकल्प व्यवस्थापन युनिटची स्थापना MSSDS मार्फत करण्यात येईल.
- १.१३.५. अभियानाचे नियोजन, अंमलबजावणी व सनियंत्रण इ. मध्ये सहभागी झालेल्या सर्व सहभागधारकांना, नोंदणी, मूल्यमापन, प्रशिक्षण, प्रशिक्षणानंतर रोजगार प्राप्तीकरिता देण्यात येणारे सहाय्य, रोजगार प्राप्ती नंतरचा पाठपुरावा, देयकांचा निपटारा, लाभार्थ्यांचे अभिप्राय, CGCC, प्रशिक्षण संस्था, रोजगार देणारे उद्योजक या बाबतची अद्ययावत माहिती पोर्टल वर उपलब्ध करून देण्यात येईल.

१.१४. जबाबदारी निश्चितीचे स्वरूप -

१.१४.१. कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग

- १.१४.१.१. कौशल्य विकासासंबंधी ध्येय धोरणे निश्चित करणे व आवश्यकतेनुसार त्यात बदल करणे.
- १.१४.१.२. MSSDS ने तयार केलेल्या वार्षिक कृती आराखड्यास मान्यता देणे.
- १.१४.१.३. अभियानाकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद करणे.
- १.१४.१.४. राज्यस्तरावर आंतरविभागीय समन्वय साधणे.
- १.१४.१.५. अभियानाचे निरीक्षण, सनियंत्रण व पर्यवेक्षण करणे.
- १.१४.१.६. अभियानाच्या अंमलबजावणीकरिता सर्व स्तरावर विभागातील अधिकाऱ्यांचा सहभाग असल्याची खातरजमा करणे.

१.१४.२. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी

- १.१४.२.१. अभियानाचा वार्षिक कृती आराखडा तयार करून तो कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाकडे मान्यतेसाठी सादर करणे.
- १.१४.२.२. CGCC, प्रशिक्षण व प्रशिक्षणोत्तर मूल्यमापन इत्यादि सेवांकरिता सुशिक्षित व सुयोग्य संसाधने उपलब्ध करून देणे.
- १.१४.२.३. विभागाकडून प्राप्त निधी योग्य पद्धतीने खर्च होत असल्याची खातरजमा करणे.
- १.१४.२.४. विहित कालमर्यादेत निधी वापर प्रमाणपत्र विभागास सादर करणे.
- १.१४.२.५. अभियानाची अंमलबजावणी व सनियंत्रण प्रभावीपणे व योग्य पद्धतीने होत असल्याची खातरजमा करणे.
- १.१४.२.६. अभियानाचे "web-based" नियोजन अंमलबजावणी व सनियंत्रण करण्याची सुविधा सर्व सहभागधारकांना उपलब्ध करून देणे
- १.१४.२.७. क्षेत्रीय स्तरावर काम करणाऱ्या विविध घटकांमध्ये प्रभावी समन्वय साधून अभियानाची सुरळीतपणे अंमलबजावणी करणे.
- १.१४.२.८. शासनाने वेळोवेळी विहित केलेल्या जबाबदाऱ्या पार पाडणे.

१.१४.३. विभागीय कौशल्य विकास कार्यकारी समिती:-

- १.१४.३.१. विभागीय स्तरावर अभियानाची अंमलबजावणी व सनियंत्रण करणे.
- १.१४.३.२. जिल्हा कौशल्य विकास कार्यकारी समितीस वेळोवेळी मार्गदर्शन व साहाय्य करणे
- १.१४.३.३. विभागातील उद्योग व औद्योगिक क्षेत्रातील समुहांना आवश्यक संसाधन उपलब्ध करून देऊन कुशल मनुष्यबळास रोजगारासाठी प्रोत्साहित करणे.
- १.१४.३.४. स्वयंरोजगार करू इच्छिणाऱ्या कुशल लाभार्थ्यांना योग्य ते साहाय्य करणे
- १.१४.३.५. अभियानाच्या अंमलबजावणी संदर्भात वेळोवेळी अभिप्राय देणे व त्यासाठी नाविन्यपूर्ण योजना सुचविणे.

१.१४.३.६. शासनाने वेळोवेळी विहित केलेल्या जबाबदाऱ्या पार पाडणे.

१.१४.४. जिल्हा कौशल्य विकास कार्यकारी समिती:-

१.१४.४.१. MSSDS मार्फत घेण्यात येणाऱ्या सर्वेक्षणाकरिता सर्वोत्तम सहाय्य करणे.

१.१४.४.२. जिल्हा कौशल्य विकासाचा वार्षिक कृती आराखडा तयार करून तो MSSDS कडे मान्यते साठी सादर करणे.

१.१४.४.३. CGCC, प्रशिक्षण व रोजगार मेळावे याकरिता आवश्यकतेनुसार सुयोग्य जागा व पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून देणे.

१.१४.४.४. अभियानाचा लाभ घेण्याकरिता लाभार्थ्यांना एकत्रित करून प्रोत्साहित करणे.

१.१४.४.५. जिल्हा स्तरावर अभियानाची अंमलबजावणी व सनियंत्रण करणे.

१.१४.४.६. संबंधित सहाय्यक संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यांना मार्गदर्शन करणे.

१.१४.४.७. जिल्हातील उद्योग व औद्योगिक समूहांना संसाधन उपलब्ध करून देऊन कुशल मनुष्यबळास रोजगार उपलब्ध करून देण्यासाठी प्रोत्साहित करणे.

१.१४.४.८. स्वयंरोजगार करू इच्छिणाऱ्या कुशल लाभार्थ्यांना सर्वोत्तम सहाय्य करणे.

१.१४.४.९. अभियानाच्या अंमलबजावणी संदर्भात वेळोवेळी अहवाल सादर करणे.

१.१४.४.१०. अभियानाचे उद्दिष्ट साध्य करण्याच्या दृष्टीने नाविन्यपूर्ण योजना सुचविणे व त्यानुसार अंमलबजावणी करणे.

१.१४.४.१०. शासनाने वेळोवेळी विहित केलेल्या जबाबदाऱ्या पार पाडणे.

१.१४.५. कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय:-

१.१४.५.१. आदर्श कार्यप्रणालीनुसार आवश्यक तेथे महारोजगार पोर्टल च्या सेवा उपलब्ध करून देणे.

१.१४.५.२. विभागीय व जिल्हास्तरीय अधिकारी यांचा अभियानामध्ये नियोजन अंमलबजावणी व सनियंत्रणाच्या प्रक्रियेत सक्रीय सहभाग असल्याची खातरजमा करणे.

१.१४.५.३. रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम, रोजगार मेळावे, सेवा सोसायटी योजना इ. अभियानामध्ये लाभार्थ्यांचा सक्रीय सहभाग असल्याची खातरजमा करणे व वेळोवेळी आढावा घेणे.

१.१४.५.४. विभागीय व जिल्हा स्तरावर संचालनालयाच्या अधिनस्त असलेली सुयोग्य जागा व पायाभूत सुविधा CGCC, प्रशिक्षण व रोजगार मेळावे इत्यादिकरिता उपलब्ध करून देणे.

१.१४.५.५. जिल्हा व विभागीय कौशल्य विकास समित्यांसाठी नियंत्रण व पर्यवेक्षण प्राधिकरण म्हणून काम पाहणे.

१.१४.६ अण्णासाहेब पाटील आर्थिक विकास महामंडळ

- १.१४.६.१ या आदर्श कार्यपद्धतीनुसार आवश्यक त्यावेळेस महास्वयंरोजगार पोर्टलची सुविधा उपलब्ध करून द्यावी.
- १.१४.६.२. विविध विभागांतर्गत येणाऱ्या स्वयंरोजगाराच्या विविध उपक्रमाचे महास्वयंरोजगार पोर्टल वर एकत्रीकरण करणे.
